

■ Ji PKDW'ê
biryarên girîng

Rûpel 4

■ Heyfa min nayê
li mirin û kuştinê lê...

Rûpel 16

Jinên kurd ên femînîst:

Em ne li derveyi

lêkosîna qele xwe ne

NAVEROK

6

Dewlet bi me ne ewle bû

10

Ne tenê şair, kana çandê ye jî Cegerxwîn

14

Evîna Fermî (2)

Ji Xwendevanan

EZ li Êlihê dijîm û diçime lîseyê. Wê rojê dema em belav bûn, li ber derî suxteyekî ji yê din re wisa digot: "Bi rastî zimanekî bi navê kurdî tune. Yanê ew zimanê ku jê re dibêjin kurdî, beşek ji zimanê farisî ye."

Ez bawer im ku ew suxte, ne ji Kurdistanê ye, lê ji rojavayê Tirkiyeyê ye. Di gotina vî suxteyî de jî diyar e ku hê ew mêjiyê reş, mêjiyê bişaftinê di serê hin kesan de heye.

Dema min gotina wî mêji reş, di serê xwe de derbas kir, ev yek hate bîra min: "Artêseke tekûz nikare neteweyekê biqelîne, lê qelandina neteweyekê bi vemirandina mêji pêkan e. Êdî dewlet nikare bi reşkirina mêjiyan jî me biqelîne.

SERWEXT/ÊLIH

BERPIRSÊN Azadiya Welat ez we pîroz dikim. Ji ber ku we Mehmet Metiner, nivîskarekî îslamî kiriyê nav xwe. Ez bi xwe, li Azadiya Welat bi awirên neteweyî dimihêrim. Divê kurd jî di warê hişyarkirina hesta neteweyî de bi hev re bixebitin.

Zêdeyî nivê gelê kurd misilman e. Dar li ser kokên xwe hêşin dibin. Divê hûn bi çiçikî li ser vê yekê bisekinin. Hem nivîsên olî hem jî yên neteweyî biweşînin.

A. QADIR ÇETÎN/STENBOL

Me yekî divê

MEHMET GEMSIZ

Pêwistiya gelê me bi yekîtiyê heye. Ji roja ku vî gelî dest biriyê xwe û ji bo rizgariya xwe têkoşiyayê heta îro, ev yek ji rojeva wî derneketiyê. Heta dikare bê gotin ku, vê pêwistiya jî demên berê bêhtir îro xwe daye xuyakirin.

Azadiya Welat, di warê weşanê de politîkayekê neteweyî daye ber xwe. Em, xwe ji ramanên ku ziyarê digihîne yekîtiya neteweyî bi dîr dixînin. Her wiha em pirdengî û pir-rengiya siyasî û ya bawerî, ji xwe re wekî zengîniyekê dibînin.

Jixwe, gava ku ji yekîtiya neteweyî bê behskirin, ev pirdengî û pir-rengî nikare bê piştguhkirin, ew jî, di nav de ne.

Xwendevanên delal, hûn jî dizanin ku, di navbera du nivîskarên me birêz Osman Özçelik û birêz Mehmet Metiner de hin nîqaş çêbûn. Cara pêşîn nivîsa Mehmet Metiner di hejmara 7'an rûpela 13'an de,

bi navê "Dîn, kurdîtiya û politîka" hate weşandin. Pişt re jî nivîsa Osman Özçelik di hejmara 9'an, di eynî rûpelê de, bi navê "Qedehek av, dijminahiya dîn û xayîntî" wekî bersiv hate weşandin.

Li ser vê yekê em, heyeta weşanê li hev rûniştin. Der barê vê rewşê de em bi hev şewirîn. Em gihiyan wê encamê ku, nivîsên bi vî rengî ji tu kesî re feydeyê naynin. Divê bê zanîn ku, em ne terefê vê nîqaşê ne jî. Di her du nivîsan de jî, tiştên ku em dicibînin û naecibînin hene.

Bi vê mebestê, me biryara xwe gihan-de her du aliyên. Em ji wan re spas dikin ku pêşniyaza me di cih dîtin. Bi vî awayî dawî li nîqaşê hat.

Me divê em çend tiştên din jî bibêjin. Em ji nivîsên rexneyî, nixandînan re ne girtî ne. Her wiha ji yên nîqaşan re jî. Lê bi şertê ku ew feyde bidine doza gelê me.

Ne ku terefê pê "erîş"î hev bikin, hev pê tehl bikin. Hev pê biêşînin.

Wekî din di rojnameyê de, em bawer in ku pir-rengiyek heye. Gelek kesên ku ji aliyê raman û hizr ve, em ne wekî hev in, bi hêsanî dinivîsin û bêyî ku nivîsên wan bê sansurkirin, nivîsên wan tîn weşandin. Ji aliyê din ve, daxwaza me ew e ku, hemû kurd (ji çî rengî dibin bila bibin) hê bidine hev, hev xurt bikin û ji bo serbestiya vî gelî gavan bi hev bidine avêtin.

***

Xwendevanên hêja, di hejmara me ya heftan, di rûpela 7'an de şaşiyeke çêbûye. Di dawîya nivîsa M. Agirî de, ya bi navê "Serhildana Qoçgirî bû destpêk, nebû dawî", hevokeke wiha derbas dibe: "Di 17'ê pûşperê de Alî Şêr bi 32 hevalên xwe ve teslîm bû. Serhildana Qoçgiriyê jî bi vî awayî qediya."

Di vir de tiştê şaş ev e: Ê ku teslîm dibe Alîşan e. Alî Şêr piştî têkçûna serhildanê, direve diçe Dêrsimê. Ji ber ku nav pir dişibin hev, ev xeletî qewimiye. Ji ber vê yekê em ji we lêborîna xwe dixwazin.

Hêvî û pêşeroja mirovahiyê

Medya, çapemenî û T.V'yên tirk mîna hemû bûyerên li Kurdistanê diqewimin, çav û guhên xwe ji girtiyên azadiyê Ahmed Ep yê ku li Girtîgeha Umraniyeyê dimîne ku ji dilê xwe ve giran nexweş e, girtiye û li hemberî vê yekê bêdeng dimîne. Li dijî vê tewra sovenîst dengê gelê Kurdistanê TV'ya MED, rewşa heval Ahmed Ep bi awayekî bêalî pêşkêşî raya giştî kir.

Di 1'ê reşemîya 1996 an de, dema hevalê me birin nexweşxaneyê li wir zarokê 10-11 salî bala xwe dide wî. Ev zarokê dilpaqij û dilnerm, hay jê tune bû ku, ger çiqas nexweş û bêmedal be jî bi girtiyeke re nayê axaftin. Ji ber vê yekê, ew dixwaze xwe bigihîne cem wî.

Wisa dixuye, ev zarok bi armanca hînbûna tiştêkî, nêzîkî wî dibe. Lê belê leşkerên "qehreman" di dest wan de çek û jop, mîna ku welatê xwe ji parçebûnê xelas bikin(!) êrîşî vî sebiyê hanê dikin û bi çêr û xeberan dikin ku wî ji wê derê bi dîr bixînin.

Lê wî carekê kiribû hişê xwe ku ewê bi vî kesê girtî re biaxive. Li gel hemû çêr û xeberên leşkeran, ji bo vê mebestê hemû rê û dirbên axaftina bi heval Ahmed re diceriband.

Di dawiyê de zarok valahiyeke leşkeran dibîne û xwe digihîne wî û jê wi-

Di van demên dawîn de, hinek rewşenbîr û nivîskar qala aştî û bersivdayîna agirbestê dikin. Bêguman ev yek me şad dike. Lê belê, qetlîam û hovîtiya ku dewlet li Kurdistanê dimeşîne, bi rexne, bi rexnekirna nivîsan tenê ne bes e. Ev tiştên ku tîne gotin û nivîsandin, ji bo encameke baş têrî nake.

ha dipirse:

- Hevalê nexweş, yê ku di TV'ya MED'ê de derket, ne tu bûyî?

Hevalê Ahmed jî dema dibêje "erê ez im", kurik wekî fermanarekî serkeftî ku ji cengekê derketibe, hêz dide xwe û bi gavên zû ji wir vediqete. Belkî jî wî di dilê xwe de derbas dikir ku gelo "Çima destên vî hevalî zincîrkirî ne, ji bo çî leşkeran dora wî pêçane?"

Ew jî li gorî xwe li ser vê bûyerê dikunijî. Nêzîkbûna vî hevalê biçûk, pêwîst e ku ji hemû kesan re bibe mînakeke baş.

Bivê nevē, hinek rewşenbîr û nivîskarên rojnameyan tîne hişê mirov. Bi

rastî di hemû civakan de, yên ku reberiya gel dikin û guherînan di civakê de pêk tînin ev kes in.

Lê li Tirkiyeyê wekî her tiştî, ev rastî jî serûbinê hev bûye, hatiye vajîkirin. Di van demên dawî de, hinek rewşenbîr û nivîskar qala aştî û bersivdayîna agirbestê dikin. Bêguman ev yek me şad dike. Lê belê, qetlîam û hovîtiya ku dewlet li Kurdistanê dimeşîne, bi rexne, bi rexnekirna nivîsan tenê ne bes e. Ev tiştên ku tîne gotin û nivîsandin, ji bo encameke baş têrî nake.

Ji ber vê yekê, xwendina rojnameyên dewletê bêfejde û bêmane ye. Lewre, her tişt hatiye gotin û hê jî tê gotin. Lê, birêketin, xebat û cehd tune. Ev yek jî mirovan dike hevkarê hovîtiyê û qetlîaman. Bi tenê gotin û peyva rastî dişibe vî tiştî; mîna ku mirovekî reben ji hêla şêrên hov ve bê parçekirin û yekî/din lê mêze bike û bibêje, "Wax li min! Çiqas gune ye, heyfa vî delalî!"

Ji bo vê yekê, hêvî û xelasî di nîvîsên nû de ye, yên ku li Kurdistanê di nava têkoşîna rizgariyê de digihîjin. Hêvî di wî zarokê 10-11 salî de ye! Ev zarokê kakilê nixê mirovahiya nû ye. Rizgarî û azadiya gelê me, di vê hêviyê de ye.

HASAN GUNDEN
GIRTÎGEHA UMRANIYÊ

Di hilbijartina giştî ya 24'ê berfanbara 1995'an de cerdevanekî bi navê Nesim Timur, Serokê Lijneya Hilbijartinê yê Navçeya Elkê (Beytüşebap) tehdît dike, da ku ji HADEP'ê re rey dernekevin. Nesim Timur, ji ber vê tehdîtê, di 30'yê berfanbara 1995'an de tê girtin. Paşê sê sed cerdevan li ser daxwaza Komutanê Alaya Şirnexê Yücel Tuncer, digirin ser mehkemeyê û wî kesî didine berdan, ji ber vê yekê Serokê Dadgeha Elkê der heqê wan cerdevanan de dozê vedike. Lê Serokê DGM'ya Amedê Bekir Selçuk, diyar dike ku ew memûrê dewletê ne û livbaziya wan ji bo ewletiya dewletê sûc nayê hesabandin."

SEROKWEZÎR Mesut Yılmaz ji bo Nevruzê çû Îdirê. Li gorî îdiaya çapemeniya tirk, wê Mesut Yılmaz li ser meselaya kurdan hin tiştan bibêje. Di nav tiştên ku Mesut Yılmaz qafê bike de weşan û perwerdehiya bi kurdî, bi riya saziyên taybet. Her wiha di rojêva hikûmeta tirk de bi bin navê rakirina Rêveberiya Awarte de, xurtkirina rayeyên waliyên bajaran heye. Tê gotin ku Serokwezîrê Tirkîyeyê li ser mafên mirovan jî hin tiştan bibêje. Derdorên demokratîk didin zanîn ku ev tişt pêk bînin jî tîrî çareseriyê kêçaya kurd nake, her wiha bawerîya wan bi gotinê Mesut Yılmaz jî nayê. Ji ber ku gotinên bi vî rengî gelek caran hatin gotin, lê tiştê neguherî.

NÛÇE

Bêrûmetî nayê pejirandin

Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan, êvara 20'ê adarê di MED-TV'yê de, da zanîn ku rayedarên tirk tu şensî nadin aştîyê û ji şer pê ve tu rê li ber wan nahêlin. Li aliyê din derdorên demokratîk jî rayedarên Tirkîyeyê dixwazin ku şensekî bidin aştîyê.

Heftaya çûyî dîsa di rojêva Tirkîyeyê de, kurd û aştî hebûn. Roja 17'ê adarê Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan beşdarî programa MED-TV'yê ya bi navê "Panel" bû. Di vê bernamêyê de Öcalan tevî gelek ramanên li ser aştî û Newrozê, da zanîn ku wî ji Serokwezîrê tirk re nameyek şandiye. Vê gotina wî dotira rojê, rojêva Tirkîyeyê serûbin kir. Di rojnameyên tirk de, li ser nameyê daxuyaniyên Mesut Yılmaz ên dijber, derketin, lê di dawiyê de hate zanîn ku name gihîştîye cihê xwe. Li ser vê yekê rayedarên artêşê brifîngek dan Mesut Yılmaz.

Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan, êvara 20'ê adarê di mesaja xwe ya ji bo Newrozê de, li ser vê helwesta rayedarên tirk sekînî û da zanîn ku ew nêzikîtedayîn ne rast e û nayê pejirandin. Öcalan diyar kir ku rayedarên tirk tu şensî nadin aştîyê û ji şer pê ve tu rîyan li ber wan nahêlin. Serokê PKK'ê di mesaja xwe de diyar kir ku êdî wê şer bi awayên nû bê meşandin. Li gorî gotina Öcalan, wê êdî gerîla li bajaran jî êrîşên întixarî pêk bîne. Öcalan, li Newrozê xwediderketina dewletê jî wekî zilmê bi nav kir û xwest ku gelê kurd destûrê nede vê yekê.

Hewldanên ji bo aştîyê dom dikin

Her çiqas ji ber helwesta komara tirk agirbest hatibe radexa qedînê jî, çalakiyên ji bo aştîyê dom dikin. Wekî mînak, roja 15'ê adarê li ser navên 14 endamên Kongreya Amerîkayê, John Porter ji Bill Clinton re nameyek şand. Porter di vê nameyê de balê dikişîne ser agirbesta ku PKK'ê îlan kiriye û ji

Clinton dixwaze ku piştigiriya politîkayên Tirkîyeyê neke û çekan nefiroşe wî welaftî. Porter gotina Clinton a bi rengê "Em li ser rûyê dinyayê karin bibin hêza aştîçêker û divê em bibin jî..." bi bîra wî dixê jê jê dixwazê ku wê yekê ji bo kurdan jî bike.

Li gorî agahiyên ku ketine destê me, ji seranserê dinyayê hezar kesî ev name ji Clinton re şandine û dîsa Tora Agahiyê ya Kurdan li Amerîkayê (AKIN) di-de zanîn ku, li Amerîkayê 3 hezar kesî ev name îmze kiriye.

Ji endamên Kongreya Amerîkayê Cynthia Mckinney jî, ji Clinton re nameyek şand û jê xwest ku ew helikop-

e."

Li aliyê din gelek rewşenbîr, siyasetvan û zanyarên alman, kurd û tirk di bin navê "Banga Hannoferê" de, di meha reşemiyê de daxuyaniyek dan çapemeniya alman. Di vê bangawazê de tê xwestin ku divê dewleta tirk bersivê bide agirbesta PKK'ê. Xwediyê bangawazê, ji dewleta alman jî dixwazin ku helwesta xwe ya hişk a li dijî kurdan biterikîne û qedexeya li ser rêxistinên kurdan rake.

Ji van kesên ku ev bang kirine Mamosteyê Zanîngeha Hamburgê yê Beşa Hiqûqê Prof. Dr. Norman Peach, tevî Serokê Şaxê Almaniyayê yê Yekîtiya

Heyeta alman da zanîn ku dewlet zila... kurdan dike...

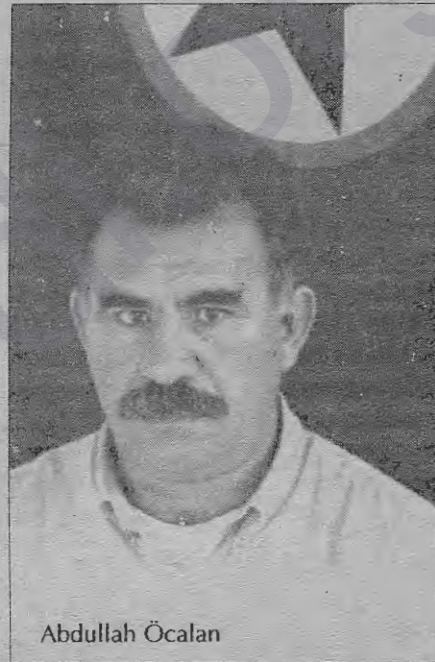
teran yê bi navê "Super Kobra" nefiroşe Tirkîyeyê. Mckinney îdiaya ku dibêjin "bi firotina wan firokeyan wê 9 sed kes bibe xwediyê kar", bi vî awayî bersivand: "Hewce nake ku ji ber vê yekê kurdên sivil bêne kuştin." Dîsa Cynthia Mckinney di-de zanîn ku dewleta tirk her sal 7 milyar dolarî li şer xerc dike û ji aliyê CIA'yê ve wekî welaletê bêaramî hatiye nixrandin.

Endamê Kongreyê Mckinney ji bo aramiya Tirkîyeyê û berjewendên Amerîkayê rîya siyasî pêşniyaz dike. Li hemberî wê nameyê Balyozê Tirkîyeyê yê Washingtonê Nüzhet Kandemir, gelekî tengazar bû û îdia kir ku Mckinney di bin bandora lobiyên li dijî tirkan de, maye. Li gorî îdiaya Kandemir, tu dewlet bi qasî Tirkîyeyê baş nêzikî kurdan nabe. Kandemir ev yek jî got: "Rewşa mafên mirovan ji ya li Amerîkayê çêtir

Hekîmên li Dijî Şerê Nukleer (IPPNW)'ê Ulrich Gottstein roja 18'ê li IHD'ya Stenbolê civînek ji bo çapemeniyê li dar xist. Her du zanyarên alman piştigiriya xwe ya ji bo çareseriyê aştîyane nîşan dan û çavdêriyên xwe yê li Tirkîye û Kurdistanê jî anîn ziman.

Zanyarên alman diyar kirin ku PKK'ê di nava van sê mehan de tu livbazî pêk neaniye, lewre jî samîmiyeta xwe îsbat kiriye. Lê dewleta tirk guh nedaye dengê aştîyê û operasyonên xwe domandine. Wan got ku "Li gorî agahiyên IHD'yê di vê dema agirbestê de 40 gund hatine valakirin û pêkûtiya li ser gel dewam dike."

Prof. Dr. Gottstein û Prof. Dr. Paech bersiv dan pirsên çapemeniya tirk ên der barê "binpêkirina inafê mirovan ji aliyê PKK'ê ve" diyar kirin ku PKK'ê

Abdullah Öcalan

çavdêriya Xaçê Sor pejirandiye, lê dewleta tirk nehiştîye ku endamên Xaçê Sor herin karê xwe bikin. Profesorên alman daxuyandin ku rayedarên dewleta tirk bi wan re hevdiştin çekirine û rê nedane ku ew herin serdana İsmail Beşikçi.

Li ser vê yekê jî axaftinên xwe wiha domandin: "Bi tenê Mebûsê ANAP'ê yê Culemergê Naim Geylani em qebûlkirin. Wî tiştên pir xweş gotin, lê me paşê dît ku di bernamêya hikûmetê de tu tiştên ku ew dibêje, nîn in."

Li gorî gotina wan, Naim Geylani qala avakirina gundên kurdan, pêkanîna wekhevîya gelan, rakirina rêveberiya awarte kiriye. Zanyarên alman pêwîstiya dualbûna agirbestê, vebûna rîya çareserîya siyasî û naskirina mafê çarenûsiyê yê gelê kurd eşkere kirin.

Divê bê gotin ku peyamhinêrên medya tirk, bi pirsên xwe yê klasîk xwestin heyetê tengazar bikin, lê bi bersivên wan şermezar bûn. Bi taybetî wan dixwest cotpîvaniya heyetê derxin holê, lewre jî gotin, "Gelo hûn qet çûn Bosna û Çeçenîstanê?" Dema ew hîn bûn ku endamên heyetê ji bo van deran jî çi ketiye ser wan kirine, şermezar bûn. Her wiha eşkerekirina berpirsiya dewletê di qetlîama Basayê de, bû bersivê baş ji bo peyamhinêrê ku îdiaya resmî ya kuştina jin û zarokan bi destê PKK'ê tekrar kir.

SAMÎ BERBANG
KANÎ XULAMÎ

PKDW'ê civîna xwe ya 4'an li Danîmarkayê pêk anî

PKDW'ê, di civîna xwe ya 4'an de, li ser gelek pirsgrêkan sekinî û pişt da agirbesta PKK'ê. Her wiha pêwîstbûna avakirina Kongreya Neteweyî hate eşkerekirin û tûrîzma dewleta tirk jî hate bojkotkirin.

GÜNAY ASLAN

Parlamentoya Kurdistanê a li Derveyî Welêt (PKDW), civîna xwe ya 4'an, di navbera 12 û 16'ê adarê de li paytexta Danîmarkayê, li Kopenhagênê çêkir. Parlamento, di bin serokatiya Yaşar Kaya de, roja pêşî bi xwendina rapora Konseya Rêveber dest pê kir û li ser plan û programên pêşerojê, bi guftûgo û axaftinan dawî lê hat.

Di raporê de tê xwestin ku parlementer karbendiya xwe û têkiliyên xwe bi xelkê re bi rêkûpêk deynin. Kêmasiyên niha gerek e bibin ders ji bo gavên pêşerojê. Raporê bala endaman kişande ser xalên girîng ji bo çareserkirina problemên rojê, bi komên gel re têkilîdanin û parastina berjewendiyên welêt.

Ji bilî vê di raporê de tê ragihandin ku pêwîstiya parlementeran bi karûbarê profesyonelî û pêkanîna Kongreya Neteweyî bi şîroveyeke hemdem heye.

Raporê bal kişande ser rewşa îro û şerê gelê Kurdistanê yê neteweyî. Dîsa tê de pêwîstiya Kongreya Neteweyî hate dubarekirin. Her wiha li gorî rapo-

rê rêxistin û saziyên ku cih di nav Kongreya Neteweyî de negirin, ji çareserîya pirsgrêkên welêt û daxwaza azadiya welat jî dûr dikevin. Ji bo ku gelê kurd cihê xwe bi rûmetî di nava civata cihanê de bigire, pêwîstiya yekîtiya sazî û dezgehên Kurdistanî jî, di nava rûpelên raporê de cih girtibû.

Civîna giştî ya PKDW'ê ji bilî vê, ji bo bojkotkirina tûrîzma dewleta Tirkiyeyê û di vê hêlê de pêwîstiya destpêkirina batê jî, bi erêkirina hemû endaman pejirand. Biryar hate standin ku parlementer tev, bi dorvegerî li avahiya parlamentoyê 15 rojan seranser bimînin û di nava xebatê de cihê xwe bi xurtî bigirin. Ji bo yekîtiya esnaf û dezgehên bazirganî ku hejmara wan ji 15 hezaran bêhtir e û danîna rastmaliya neteweyî jî, bi giştî biryar hate standin.

Di civîna PKDW'ê de biryara rawestandina li ser problem û pirsgrêkên kurd ên ku ji ber şerê qirêj ji Kurdistanê revîne û li cihanê belav bûne, girt. Bi vê re jî piştgiya şer-rawestandina ku ji teref PKK'ê ve hatiye îlankirin

diyar kir. Dîsa hate pejirandin ku bi hêz û kom û kesên dost re li ser vê yekê têkilî danin. Di guftûgo û axaftinan de kar hate dabêskirin û li ser hêz û xurtiya têkiliyan hate rawestîn.

Di civînê de, li hember ewqas zor û zehmefî û tengaviyên dijwar, pêşketin û xurtiya têkoşîna gelê kurd a neteweyî hate diyarkirin. Di civîna parlamentoyê de ku 3 rojan berdewam kir, gelek biryarên din jî hatin girtin.

Bi giştî di civînê de li ser van mijaran hate sekinîn: Karûbarê pîrozbahîya salvegera PKDW'ê; di demên pêşerojê de gavên ku wê di warê politîka û diplomasiyê de bence avêtin; mijûlahîya plan û programan; xebata Kongreya Neteweyî. Her wiha Parlamenteran bi destûr axivîn û pêşniyaz anîn û li ser mijarên wekî armanc, karbend, damezirandin û serokatiya konseyê, sekreterê giştî, beşên karûbar, sekreterî, bendên malxwetiyê, rêvebirinê biryar hatin standin.

Piştgiya Danîmarkayê

Piştî civîna giştî ya PKDW'ê, ji aliyê Serokê Parlamenê Yaşar Kaya ve civîneke çapemeniyê hate lidarxistin. Di vê civîna çapemeniyê de pir kes ji parlamentoya Danîmarkayê beşdar bûn û piştgiya xwe ji bo PKDW'ê nişan dan. Malxwedîtiya Danîmarkayê ji bo civîna giştî ya PKDW'ê, wekî her car

Hêjayî gotinê ye ku, civîna giştî ya PKDW'ê li kîjan welatî çêbe, dewleta tirk nexweşî û nerazîbûna xwe li hemberî wî welatî diyar dike. Ew jî dibe sedem ku têkiliyên komara tirk bi gelek dewletan re xera bibin. Tirkiyeyê piştî vê civînê, Danîmarka dîsa xiste nava listeya sor.

bû sedema dîlnexweşî û nerazîbûna dewleta tirk. Wezîrê Karên Derveyî yê Tirkiyeyê daxuyand ku wan berî civînê, bala Danîmarkayê kişandine. Wî got: "Tevî wê yekê jî, careke din Danîmarkayê destûra civînê da û dergehên xwe vekirin." Bi vê gotinê diyar bû ku daxwaza dewleta tirk hatiye redkirin.

Wezîriya Karên Derveyî yê Danîmarkayê jî di daxuyaniyê nivîskî de, da zanîn ku civîn, li gorî qanûnên Danîmarkayê yê demokratîk û merc û daxwazên demokratîk hatiye çêkirin û tu asteng jî derneketine. Daxuyanî, Tirkiye li hemberî gelê kurd tawanbar dike. Tê gotin ku divê Tirkiye di warê pirsgrêka kurdî de dev ji politîkayên şer û kuştinê berde, rîya diyalog û çareserîya siyasî veke.

Hêjayî gotinê ye ku, civîna giştî ya PKDW'ê li kîjan welatî çêbe, dewleta tirk nexweşî û nerazîbûna xwe li hemberî wî welatî diyar dike. Ew jî dibe sedem ku têkiliyên komara tirk bi gelek dewletan re xera bibin. Tirkiyeyê piştî vê civînê, Danîmarka dîsa xiste nava listeya sor. Civîna pêşîn a PKDW'ê li Laheya Holandayê, ya duyemîn li Viyanayê, ya sêyemîn jî li Moskovayê çêbûbû. Heke wisa here, têkiliyên Tirkiyeyê wê hîn bi gelek welatan re xera bibin.

Newrozê Nevruz têk bir

Newroz, bi beşdariya 15 hezar kesî li Meydana Zeytinburnuya Stenbolê bi awayekî girseyî hate pîrozkirin. Kurdên ku li seranserî Stenbolê dijîn, li dora demjimêr 12'yan li nik Salona Abdi İpekçi gihîştin hev, bi qasî kîlometreyekê meşyan.

Newroza îsal jî zû dest pê kir. Li Ewrûpayê roja 16'ê adarê li bajarê Almanayê Dortmundê bi meşa 10-12 hezar kurdî deng veda li dinyayê. Li gorî agahiyên ku kete destê me, di Meşa Dortmundê de alên PKK'ê, ERNK'ê, ARGK'ê û posterên Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan hebûne. Di vê livbaziye de sloganên birati û aşîxwaziyê hatine qîrîn. Her çiqas piştî vê meşê, Almanayê qedexe danibe ser Newrozê jî, kurdan li gelek bajaran cejna xwe pîroz kirin.

Li sinorê Almanayê Belçikayê û Holandayê di 19 û 20'ê adarê de jî meş hebûn. Her wiha li bajarên Ewrûpayê yên cur bi cur jî konferans û şahiyên çandî û hunerî hatin saz kirin. Li Atîna yê jî bi beşdariya Cîgirê Serokê Parlemantoya Yewnanîstanê û Mebûsê PASOK'ê Panayotis Sgoyrîdîs li Sinemaya Akropolê Newroz hate pîroz kirin. Ji partiyên Yewnanîstanê yên din jî mebûs di pîrozbahiyê de hebûn. Li Mos-

kovayê jî kurdan Newroz rojekê pêş de pîroz kirin. Li Tirkîyeyê jî bi rêberiya HADEP'ê pîrozbahiyên Newrozê çebûn. Ji ber ku li gelek bajaran serîlêdanên HADEP'ê yên ji bo pîrozkirina Newrozê ji aliyên waliyan ve nehatin qebûl kirin, pîrozbahî bi awayekî fiilî hatin çêkirin.

Li Amedê di 20'ê adarê de li taxên Bağlar, Fatîh û li kolanan, kurdan agirê Newrozê pêxistin, bi listikên folklorîk, sloganên wekî "Newroz ya meye, Bijî PKK, Serok Apo" avêtin û bi vî awayî heta serê sibê Newroza xwe pîroz kirin. Serokê HADEP'ê Murat Bozrak, Serokê ÖDP'ê Ufuk Uras, Serokê SİP'ê Aydemir Güler li Amedê Newrozê bi gel re pîroz kirin.

Li Stenbolê meşa girseyî

Newroz, bi beşdariya 15 hezar kesî li Meydana Zeytinburnuya Stenbolê bi

awayekî girseyî hate pîroz kirin. Kurdên ku li seranserî Stenbolê dijîn, li dora demjimêr 12'yan li nik Salona Abdi İpekçi gihîştin hev, bi qasî kîlometreyekê meşyan. Di pêşiya kortejê de kesên mîna Kemal Parlak, Ayşe Zarakolu û hinek rayedarên HADEP'ê û nûnerên sazîyên demokratîk hebûn. Ji bo çavdêriyê jî nûnerên rêxistinên mafên mirovan ên navneteweyî hatibûn. Hêjayî gotinê ye ku di dema meşê de xwendekarên dibistanan, malîyên derdora rê û xebatkarên karistanan bi çepikên xwe piştgirî dan meşvanan.

Di nav beşdaran de ji zarokên biçûk bigirin, heta kalên heftê salî hebûn. Wan li ber daholê govend girtin, agirê Newrozê vêxistin, di ser êgir re qewaz dan. Di pîrozbahiyê de sloganên wekî "Bijî Newroz", "Newroz pîroz be", "Em şerê qirêj naxwazin", "Bijî Serok Apo", "Gerîla lê dixê, Kurdistanê bi rê

dixê" hatin avêtin. Di pîrozbahiyê de gelek pankartên ku li ser sloganên bi vî rengî hatibûn nivîsîn jî, hebûn. Ji keynî wan jî gelek alên ERNK'ê û pankartên rêxistinên wekî DHP, MLKP û Rizgarî û hwd. bal dikîşandin. Li gelek taxên Stenbolê polîsan rê girtibûn û nehiştibûn ku kurd bigihîjin cihê pîrozbahiyê. Tişteki balkêş bû ku çapemeniyê eleqeyê zêde nîşanî pîrozbahiyê dan. Di nav wan de gelek peyamhinêrên çapemeniya biyan jî hebûn. Pîrozbahiya ku di demjimêr 12'yan de dest pê kir, heta êvarê dewam kir. Piştî pîrozbahiyê, polîsan tevî Serokê HADEP'ê Stenbolê Kemal Parlak û hinek rayedarên HADEP'ê birin şaxa terorê.

Li aliyê din ÎHD'ya Stenbolê li ser Newrozê bulteneke taybet derxist û ew bi meşekê li Cadeya İstiklalê belav kir.

Li Enqereyê, İzmirê, Edeneyê, Mêrsînê jî cihê ku hejmareke mezin a kurdan lê hene jî Newrozê zû dest pê kir. Li Mêrsînê li meheleya Yenîpazar, Gündoğdu, Sîteler, Demirtaşê di saet 18.00'ê êvarê de kurdan Newroz pîroz kirine. Li ber def û zîrnê govend girtine, tilîlî û sloganên wekî "Bijî Newroz, Bijî PKK, Bijî biratiya gelan" avêtine. Polîsan mudaxale nekiriye. Li hêla din di bajarên Kurdistanê tevan de li gorî agahiyên ku ketin destê me gel tu eleqê nîşanî Nevruza dewletê nedaye û beşdar jî nebûne. Roja 20'ê adarê li Îdirê ber bi êvarê Nevruza ku dewletê dabû destpêkirin jî ji bilî sed-dused kesî beşdar tune bûne.

Li Zanîngehên Stenbolê, İzmirê, Edeneyê û Enqereyê jî, telebeyan Newroz pîroz kirin.

METIN AKSOY
DÜZGÜN DENİZ

Zanîngeha Kurdistanê medrese (1)

CELAETTİN YÖYLER

Di jiyana neteweyî ya Kurdistanê de jî medreseyê re cihekî pir bi rûmet û girîng heye. Bi zanîna min medrese, hem xwendegêha olî ye, hem jî cihê rewşenbîrî, çand û wêjeyê ye.

Destpêka xwendin û xebata medreseya Kurdistanî, digihîje gav û demên pejirandina îslamîyê ya gelê Kurdistanê. Vê neteweyê bi pejirandina îslamîyê re, rûmeteke pir mezin û girîng daye olê û xwestiyê ku vê olê baş bizanibe û binase.

Bi vê ramanê bîngeha xwendin û zanîna li medreseyê tê avêtine. Bi vê ramanê medrese, roj bi roj bi pêngavên girîng û xurt, ber bi pêşveçûyîneke ronak û bi rûmet dimeşe. Di vê pêşveçûnê de, li medreseyê cur bi cur beşên zanîstê bi "feqîyan" didin xwendin û ew tîr perwerdekirin û feqî muntêhî (mezûn) dibin. Her yek ji wan

muntêhiyên medreseya kurdî, bi birekî agahiyên zanyariyê dihatin xemilandin. Wek hizanîna fiqhê û hedîsê û tefsîrê, ya nehewê û serfê û mantiqê, ya îstifareyê û çand û wêjeyê. Ev bû rewş û xemla medreseyê, bi peywendiyên xwe yên bi rûmet û xurt dikeve nava şîr û şahiyên gelê kurd û nava pevçûn û lihevhatinên wan. Ew bi rêberiya xwe ya olnasî û olperestî mirovan li hev dide şewirandinê û rûniştandinê. Medrese di nava gel de hem dibe "dadgeh", hem jî dibe parêzvanê mafên her kesê ku hemwelatî ne di nav wî gelfî de. Ev tevger û rewşa medreseya Kurdistanê tevger û xebata wê ya herî berîn û pêşîn e. Ji bo nixandina li ser vî zanîngeha bi rûmet, dema ku radihêjim qelemê, ez dixwazim pêşî aliyê wê yê erênî (pozîtîf) binixînim. Dema ku ez di pencereya dîtîna û nêrîna xwe ya medreseyê re dinêrim, ez bîngeha damezrandina vî sazûmanê pir girîng û bi rûmet dibînim.

Belê, bi rastî di warê zanîstiyê de medrese xwendegêha bilind û zanîngeha li Kurdistanê ye. Lewre bi tenê di yek şaxekî

de bi tenê ders nehatiye dayîn, di hemû şaxên zanîstiyê de û yên çand û wêjeyê de dersên xwe dane meşandin. Medrese di demên berî dagirkirina Kurdistanê de, çawa ku me di pêşiyê de jî got, "dadgêha" gelê kurd e. Her kes bi rêz û rûmet pîrgirêkên xwe dibîne medreseyê û wê darizandinê bi sertewandin û bi rûmet dipejirîne, hem jî parastina mafê xwe di medreseyê de dibîne.

Bandora medreseyê bi rewşa xwe ya pozîtîf li ser gelê kurd di destpêkê de berî dagirkirina welat de bi rûmetekê mezin tê nixandin. Ji ber vî yekê, dema ku dagirkerî tune be, mêtîngeriya olî jî pir nayê kirin. Di wan deman de, medrese her tim ne tenê bûye sazûmana neteweyî ya rewşenbîrî ji bona gel, di warê mafên mirovan de jî xizmetê dide. Ango medreseyê berî mêtîngeriya û dagirkeriyê de, roleke pir mezin listiyê, ji bona pêşveçûyîna gelê Kurdistanê.

Lewre rewşenbîrî ji medreseyan, mele ji medreseyan, dadger ji medreseyan, hozan ji medreseyan, helbestvan ji medreseyan, xwendevan ji medreseyan, feqî û seyda ji medreseyan derketine.

Dewlet bi me ne ewle bû

Kurê wê yê mezin Îbrahîm ev 4 sal in ku gerîla ye, kurê wê yê biçûk Resûl jî beriya 2 salan ji hêla sercerdevan Baho Axa ve, tevî hevaleyê xwe ve tê kuştin. Piştî wê bûyerê dewlet gundê wan û yên der dorê bi darê zorê dike cerdevan. Rewşa gelek malbatan, mîna ya dayika Fatimê ye.

"Zilamê min, bi girîn û qîrîn çekên dewletê hilgirt. Bi rojan di qirika me de gepek nan û qurtek av derbas nebû. Kurê min ê biçûk Resûl ev yek qebûl nekir. Got: "Heger ez bibim cerdevan an dewlet wê min bikuje, an jî wê birayên min ên PKK'yî min bikujin."

Navê wê Fatim Erdoğan e, 60 salî ye. Ji gundê Xaranê (Yatağankaya) ye, ku beriya bi demekê qetliamêk li wir hatibû kirin. Beriya qetliama Basayê bi du mehan ji ber zilm û zora dewletê çekên xwe yên "cerdevaniyê" ber didin. Ew ji aliyekî ve, zilamê wê Silêman jî ji aliyekî din ve baz didin ta ku li Ceyhana Edeneyê li mala mirovên xwe, hev dibînin. Tiştên ku hatine serê wê li gorî gotina wê "nehatiye serê kafiran jî." Wê du lawên xwe dane têkoşîna rizgariya kurdan. Kurê wê yê mezin Îbrahîm ev 4 sal in ku gerîla ye, kurê wê yê biçûk Resûl jî beriya 2 salan ji hêla sercerdevan Baho Axa ve, tevî hevaleyê xwe ve tê kuştin. Piştî wê bûyerê dewlet gundê wan û gundên derdorê bi darê zorê dike cerdevan. Ji wan gundan rewşa gelek malbatan, mîna malbata dayika Fatimê ye.

bû, Mihemed jî milîs bû; di şer de hatine kuştin" (Piştî van gotinan çavê wê bi hêstiran tijî dibe, dixwaze bigirî, lê nikare. Çavên xwe bi dawa fistanê xwe paqij dike û peyvên xwe didomîne).

Kurê min Resûl 20 salî bû û hê nû zewicîbû. Dema tê kuştin hê qondereya zavatiyê di piyê wî de bû. Wan, neynûkên tiliyên wî jî hilkiribûn û ew ji hev pelîşandibûn. Piştî kuştinê bi salekê,

birîndar bû. Dema ew diçûn operasyonan, min jê re digot: "Heger tu yê mirinê bî, ya Şêx Evdîlqadirê Geylanî, ku tu ji wê derê neyî." Wî jî digot: "Xwezî ez bibim hedefa tivingên karkeran (PKK'yîyan) û ew nebin hedefa tivinga min." Gundî tev jî diçûn operasyonan, lê bêdilê xwe diçûn. Me meaş jî distand, lê bi navê Xwedê me qurîşek jî nedixwar. Ji cerdevanê gundê me nivî

dolmîşa Salihê Hiseyn; ji gundê Sewadiyê. Ew, Salihoyê şofêr bi kuştinê tehdît dikin. Dibêjin ku wî ev yek bi zanebûnî kiriye.

Em werin ser weşeta Qetliama Basayê. Di nav 11 kesên ku hatine kuştin de, kî ji kîjan gundî bû, çendên wan cerdevan bûn û di nav wan kesan de mirovên te hebûn gelo?

-Ji 11 gundiyan ku hatine kuştin û şewitandin, 6-7'ên wan cerdevan bûn. Ji wan, 2 kes ji gundê Sewadiyê, 2 kes ji Gêrê, yek ji Zivinga Şikakan, 4 ji Bizinan û 2 jî, ji gundê me Xaranê bûn. Di nav wan kesan de tiyê min Xalid û biraziyekî min jî hebûn. Keça tiyê min Xalid, Dilan ev 4 sal in ku gerîla ye. Dewletê bi zorê meaş dida Xalid, lê wî tu car qebûl nedikir. Her tim digot: "Ez meaşê we navêm." Xalid yek carek meaş stand û ew jî, ji hevalan re rê kir.

Heyetek çûbû cihê qetliamê. Haya we ji wê çebû?

-Belê kurê min. Piştî heyet ji gund vedigere, leşker û serceş Baho Axa agir berdidê mala me û 4 malên din. Ji ber ku tişt mişt ji heyetê re gotine jî, 2 kesî bi xwe re birine û li wan îşkence kirine. Em bi telefonê hînî wan yekan bûn.

Hûn cerdevan bûn, we çekên dewletê jî hildabûn û ev qetliam jî bi serê we de hat. Gelo sedem çi bûn?

-Kurên min sedem ne yek e, ne dido ye ku ez ji te re bibêjim. Jixwe ji roja pêşî ve, em ketibûn nav "derdê bêderman." Me çekên dewletê hilgirtibûn. Lê me alîkariya dijminê dewletê dikir. Şev û roj heval di nava gund de bûn. Bi dehan şehîd û şervanên gund hebûn. Me yê bi çî awayî bi dilgermî û bi dilî "cehşîfî" bikira?

Neyarê me jî, ev yek, yeko yeko li cem xwe dinivîsandin. Heta hilbijartinê, dengê xwe nekir. Piştî hilbijartinê dît ku, HADEP di gundekî wiha cerdevan de jî, ji partiyên din zehftir ray wergirtiye, zilm û kotekiya xwe jî zêdetir kir. Gelek kes girtin û li wan îşkence kirin. Dixwestin ku, kesên rayên xwe dane HADEP'ê eşkere bibin. Piştî re jî ev qetliam anîn serê me. Kuştina me têrî nekir, wan em şewitandin jî. De kurê min, ka bisekine pîrsekê jî ez ji te bikim: "Gelo ev tiştên ku hatine serê me, bi serê cûhiyan de jî hatine?"

SALIHÊ KEVIRBIRÎ

Beriya cerdevaniyê hûn dikarin behsa gundê xwe Xaranê bikin?

-Gundê me Xaran, beriya qetliama Basayê ji 20 malê pêk dihat. Lê beriya 3 salan ku em bibin cerdevan, di gund de 50 malên ava hebûn. Piştî ku dewletê xwest cerdevaniyê li gund bi cih bike, 30 mal ji gund derketin. Ew malbatên ku man em jî di nav de, me xwest ku em jî derkevin, lê wê çaxê sercerdevan Baho Axa û Başçawîşê Qereqola Bizinan dest danîn ser me. Nehiştin ku em ji gundê xwe derkevin. Em di destê wan de bûbûn mîna "êsirê binê beriyê."

Hûn bi çî awayî hûn cerdevan?

-Ma çawa. Bi kotekî û bi zilmê digotin "Hûn nebin cerdevan emê we bikujin." Zilamê min, bi girîn û qîrîn çekên dewletê hilgirt. Bi rojan di qirika me de gepek nan û qurtek av derbas nebû. Kurê min ê biçûk Resûl ev yek qebûl nekir. Got: "Heger ez bibim cerdevan an dewlet wê min bikuje, an jî wê birayên min ên PKK'yî min bikujin."

Xwest ku ji gund bireve. Ew û 4 hevalên wî reviyên jî. Min bi xwe ew bi rê kir. Lê bila çavên xayînan birijin. Dema direvin, ji hêla leşkerên Qereqola Bizinan ve tene girtin. Wan hewaleyî Basayê dikin. Piştî re xeber didine sercerdevan Baho Axayê belqitî. Baho Axa ji wan 3 kesan berdide, lê ew kurê min Resûl û Mihemedê kurê Ehmed, bi destê xwe dikuje. Piştî ku dikuje wiha dibêje: "Ji ber ku Resûl birayê gerîla

keça min Selîma, ji qehra birayê xwe behecî û mir.

Beriya 4 salan jî, kurê min î mezin Îbrahîm, ji ber ku li gund welatparêz bû û her tim dibû hedefa êrîşên dewletê, derket serê çiya. Beriya rojiya remezanê bi 4-5 rojan jî, jina wî û 3 keçikên wî (Gulê, Asiya, Sariya) diçûn xwe digihînin hevalan. Em yeqîn dikin ku ew neha li Kampa Etrûşê ne.

Cerdevanên gundê we, diçûn operasyonan?

-Belê. Zilamê min Silêman ku Xwedê bela xwe bidê, di operasyonê de

zêdetir, meaşên xwe ji hevalan re, rê dikirin.

Îro em dibînin ku hûn û zilamê xwe bi serê xwe mane û hûn di Edeneyê de derketine. Gelo hûn çawa ji destê wan reviyên?

-Silêman di riya Kerboranê de direve. Cerdevanên Mêrdînê wî digirin, lê bi zorekê wî berdiddin. Ez jî bi dolmîşê (mînbûsê) hatim Sêrtê. Ji wê derê jî ez hatime Ceyhana Edeneyê. Ez û zilamê xwe, li vê derê rastî hev hatin. Piştî ku em hatin, ji ber ku ez anîme, cerdevanên Baho Axa 10 rojan dest dafînin ser

● 23 adar 1947

Qazî Mihemed û hevalên wî li Meydana Çarçirayê, ji aliyê dewleta îranê ve hatin daleqandin. Di sala 1946'an de Komara Kurdistanê ya Mehabadê bi serokatiya Qazî Mihemed ava bûbû.

● 30 adar 1972

Qetlîfama Kizildereyê. Hêzên dewleta tirk, rêberê THKP-C'ê Mahir Çayan û 9 hevalên wî li gundê Kizildereyê kuştin. Ji nava wan bi tenê Ertuğrul Kürkçü bi saxî xelas bû.

● 28 adar 1986

Mahsum Korkmaz (Egîl) kete nav refên şehîdên Kurdistanê. Fermandarê

HRK'ê yê yekemîn, li Çiyayê Gebarê bi hêzên dewleta tirk re ketin şer. Di vî şerî de Mahsum Korkmaz şehîd ket.

● 30 adar 1992

Mele Evdîrehmanê Tîmoqî, çû ser dîlovaniya xwe. Mele Evdîrehman jiyaneke berxwedêr li hemberî dagirkeran derbas kir û di dawîya jiyana xwe de jî kete nava keç û kurên xwe yên şervan.

● 30 adar 1995

Cara yekemîn televîzyoneke kurdî bi navê MED-TV'yê li Îngîltereyê ava bû û bi peyka Eutelsat 2 ve dest bi weşana ceribîna kir. Berê pêşîn rojê 3 saet weşan dikir, piştî re weşan derkele şeş saetan.

AWIR

ÇAVDÊRÎ

AMED TÎGRÎS

Zimanê Hind-Ewrûpî
6 hezar salî ye

Koma zimanê Hind-Ewrûpî xwediyê dîrokeke kevin e û gelek fireh e. Wekî ku tê zanîn ew kom di nav xwe de beş dibe. Heft beşên wê yên mezin hene. Ji aliyê zimanzanên ewrûpî ve, ev heft beşên zimanê Hind-Ewrûpî wiha hatine binavkirin:

1. Beşê Romanî: Fransî, spanî, îtalî, portugalî, romanî
2. Beşê Keltî: Îskoçî, îrîskî, galerî, walesî û bretonî
3. Beşê Germanî: Almanî, îngilîzî, holandî, swêdî, norvecî û danîmarkî
4. Beşê Baltîkî: Lîtanî û letî
5. Beşê Slavî: Rûsî, ukraynî, çekî, slovakî, serbokrafî, makedonî û bulgarî
6. Beşê Iranî: Kurdî, farsî, hîndî, bengalî, afganî
7. Ermenî, albanî û grekî, ew jî komeke serbixwe pêk tînin.

Heta niha zimanzan û lêkolînvan di vê mijarê de gihîştibûn van zanî û encaman. Niha dîtî û lêkolînên nû derdikevin holê. Hinek tişt zelaltir dibin. Cografya, temen û koka koma zimanê Hind-Ewrûpî jî bi lêkolîn û metodên zanyarî hêdî hêdî derdikevin holê.

Bi navê P. O. Lindström, di 15'ê adara 1996'an de, di rojnameya Metro de, (Metro rojnameyekî rojane ye li Stockholmê der tê) bi sernivîsa "Koka Swêdiyan li Ukraynê ye" nivîsarek hat belavkirin. Lindström, di vê nivîsara xwe de dide zanî ku di van salên dawîn de, lêkolînvanên ku li ser bîngehê koma zimanê Hind-Ewrûpî dixebitin, êdî hinek tiştan zelal dikin û ew digihînin encameke berbiçav. Wekî ku tê zanîn, heta berî niha, derbarê cografya û temenê koma zimanê Hind-Ewrûpî de, çend teorî hebûn. Hinekan digotin, zimanê Hind-Ewrûpî li Mezopotamya, hinekan digotin li Anatoliyê hinekan digotin li Kafkasya û hinekan jî digotin li Ewrûpayê pêk hatiye û piştî re li Ewrûpa û Asyayê belav bûye. Lê, lêkolînên zanyarî ku di van salên dawîn de pêk hatin, rê li pêş texmîn û teoriyên cuda digire û rewşa wê ya bi mij û moran zelaltir dike.

Ev çend sal in ku, di navbera çiyayên Ural û Karpatan de, di vî warî de lêkolînên arkeolojîk tên kirin. Di van lêkolîn û lêgerînan de, li rojavayê çemê Dînyaperê, hinek cih û warên kevin derketin holê. Ev cih û war nêzikî bajarê ku niha jê re dibêjin Dereivka ne. Li wê herêmê 6 hezar sal berî niha jî qamiş û textikan mal û gundên ku çêkirine derketine holê. Gundiyên wê demê mange (çêlek), mîh, beraz û hesp xweyî kirine, masî girtine. Lê, li gorî lêkolînan cara pêşî kîteyên (heceyên) zimanê Hind-Ewrûpî li vir hatine afirandin û bikaranîn. Ev herêm berfireh e. Ji çemê Dînyaper heta yê Volgayê dide ber xwe. Ev zimanê Hind-Ewrûpî, di vê herêmê de derketiye holê. Ew gelê ku di navbera çemên Dînyaper û Volgayê jiyane, piştî re ber bi rojhilat û başûr û rojava ve belav bûne. Li gorî dîrokanan, jixwe kurd jî, di wê demê de, di ser Kafkasya de, ber bi Zagrosan hatine.

Her wiha li vê herêmê antropolan serê hespekî jî dîtine û di diranê wî de cihê kursandina gem heye. Wiha diyar dibe ku cara pêşî mirov li vir, hesp gem kirine û lê siwar bûne.

Di van lêkolînên herêma Dînyaperê de, gelek peyvên wê demê derketine holê ku hinek ji wan niha jî, hîn di gelek zimanên Hind-Ewrûpî de, hene an jî guhertineke biçûk di tîp û kîteyên wan de çêbûne. Ji wan çend ên ku hîn jî di paraniya zimanê Hind-Ewrûpî de tên bikaranîn wiha ne. Bî (björk), xelk (folk), xicik (wîk) ku tê wateya gunê biçûk, quncik (horn-corn), stêrk (stern), rovî (rev), hesp (hest)...

TARIK BORA

Xîret hîn li piya ye

Ji kerema xwe re nasnameyên xwe derxin," bi vî dengî em ji xewê hişyar bûn. Saet şeş sibê bû. Dîsa em gihîştibûn cihê kontroleke nasnameyan, ku gelek caran ji ber formalîteyê bû. Kontrola nasnameyan ji bo mirovên ku li vir dijîn, tiştêkî ji rêzê bû... Ez di hemû bêhnvedanên somestreyê de diçim welêt. Ji ber van çûn û hatinên berî hingê, me li derdora Meletiyê rojnameya Demokrasî û Azadiya Welat ve-şartibûn. Berî vê carê, dema ez çûbûm welêt, xortekî ku rojnameya Yêni Politikayê pê re bû ji erebeyê peya kiribûn û kutabûn.

Kontrolkirina nasnameya ku me li dûv xwe hiştibû, mîna ku em ketine welatekî ku sinorên wî nehatine kifşkirin...

Li aliyê rê, yê çepê çemê Firat hebû, ku carinan giyan distand, lê gelek caran jî jiyan carinan derdora xwe û bi xemgînî ji wehseta ku her roj diqewimî re dibû şahid, diherikî...

Li ser xaniyên gundê cerdevanan ên li qeraxa rê, ên kerpîçî alên tirkan bilind dibûn. Li gundê ku ne cerdevan bûn jî, li ser banê wan antên peykê hebûn. Piştî ku em ji wê derê dûr diketin ji xeynî kontrolkirina nasnameyan a ku serê çend kilometreyan carekê çedibû, tiştêkî ku bala mirov bikişîne tune bû. (...)

Û Batman.....

Di awira yekemîn de ji xeynî çend avahiyan ku nû ava dibûn, tu guherîn bi çavan nasnameyan. Lê guherîn zehf in.

Ewrê tirsê yê ku xelk dîl girtibû, piçekî belav bûye; mirov bêtirs heta derengiya şevê li nava bajêr digerin. Li çayxaneyan, dîsa wekî berê bêtirs dikevin guftûgoyan. Rojname û kovarên ku berî hingê nedihatine bajêr, niha bi serbestî tene firotin. We divê, navê wê yekê deynin, bibêjin arama piştî bahoze û we divê bibêjin arama berî bahoze... Berî niha bi salekê, çawa şevreşk dikete erdê; şik, îxanet û cinayetên kiryar diyar (faîlî kifş) li deverê bûn. Li bajêr wateya tirsê bêrûmetî, pêzewengî û qewadî hû. Rewşa bajêr a niha, qada du boksorên ku di dema bêhnvedanê de ne, tîne bîra mirov.

Agirbesta PKK'ê rihetî anî bajêr. Çend sedemên vê rihetiyê yên din jî ev bûn: Di hilbijartina dawî de, mitîngên HADEP'ê gel nêzikî hev kiribû; MED TV jî hemû kanalên din bêhtir di hate temaşekirin û berî niha bi demekê, li hemberî kesên ku di nav gel de kontra dihatin nasîn, hin operasyon çêbûbûn.

Guherîneke din jî ev bû: Politikaya ziwar kirina zeryayê hinek encam daye. Mirovên ku gundên wan hatine xerakirin, hatine bajêr. Jixwe bêkarî li Batmanê zehf bû, bi wê koçberiyê re jî jiyan bûye sefalet.

Ew roja sisêyan bû ku, ez çûbûm; me li dikana hevalekî çay vedixwar. Wê demê mirovek kete hundir, bi dengêkî şermokî û xemgîn got: "Karekî we yê ku were kirin heye?" Li hemberî wê daxwazê, em matmayî man, me nizanibû bê em çi bersivê bidinê. Zilam gotina xwe dubare kir: "Karekî we yî ku were kirin heye?" Zimanê me li hev herbilî û piştî re me gotê: "Na apo, karekî me yê ku were kirin nûn e." Zilam li dora 40-45 salî bû. Di çavên wî de xemgîniyeke bêdawî ya mirovê ku li deverêkê dîr tiştêkî xwe yê gelekî bi qîmet wîndî kiriyê û lê digere, hebû. Berî derveke, ber bi derî ve çû, hevalê min hate ser xwe, destê xwe avête bêrika xwe û gotê: "Deqekê!" Zilam li pereyê ku jê re hatibûn dirêj kirin nêrî, wekî ku bixwaze bibêje ez ne parsek im, lê nikaribû bibêje, tenê bi xemgînî beşişî. Destê xwe jî neda pereyên ku jê re hatibûn dirêj kirin û ji dikanê derket çû...

Piştî wê bûyerê bi rojekê, di nava bajêr de konvoyeke leşkerî ya nêzikî kilometreyekê dirêj bû, derbas bû. Di hundirê sê-çar cemseyan de jî gundiyên ku çavên wan girêdayîbûn, hebûn. Hin leşkerên di cemseyan de bi tiliyên xwe îşareta gur (ya faşîstên tirk) çedikirin. Hinekan jî alên di destê xwe de dihejandin. Bi serbilindî (!) didane xuyan ku ji gundekî ku nû vala kirine tên.... Dema min ew diditin gundiyê berî rojekê heta bîra min, birîneke min a kevin, ji nû ve bi xwîn bû.

'Em ne li derveyî têkoşîna gelê xwe ne'

Ez dixwazim hûn pêşî, ji dîrokê dest pê bikin û rewşa îroyîn a jinan -ne tenê ya jinên kurd- bi tevayî binirxînin. Ango di her konaxa civakê de rola jinan çawa bû?

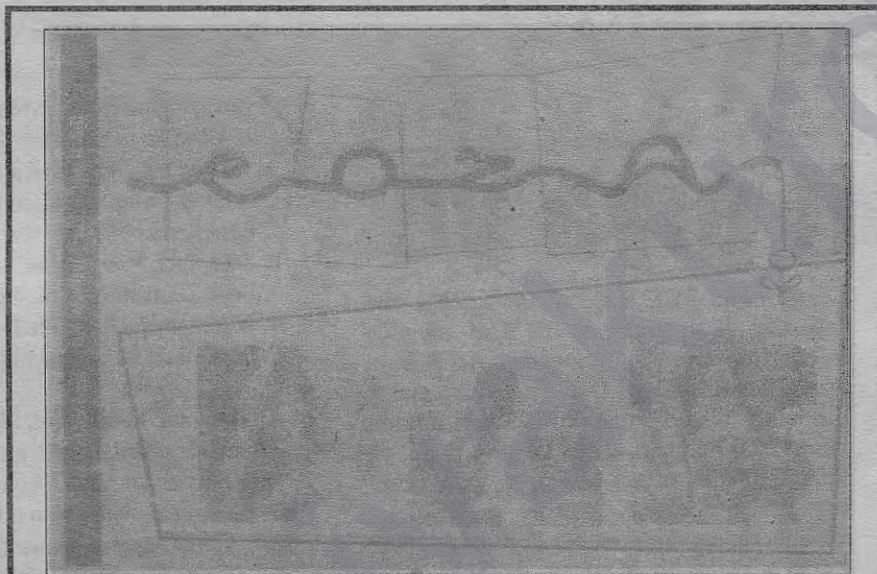
Fatma- Ez dixwazim pêşî vê vebêjim ku, di Rozayê de kî hene, kî wê derdixin, ew tiştêkî çawa ye. Ji ber çî ez wisa dibêjim, wexta wisa be, wê maneya pîrsa te jî baştir were fêmkirin. Em niha şêş jin in ku, vê kovarê derdixin. Em şêş kes jî -niha du heb ne li vir in- li ser pîrsa jinan em gişt ne di eynî dîtîne de ne, em ne homojen in. Hin ji me femînîst in, hin ji me welatparêzên femînîst in, hin ji me jî sosyalîst femînîst in. Lê belê em tev bi îmtiza û navê xwe, fikrên xwe di kovarê de dinivîsin. Ev serbestiya pêşîn e di nav me de û me tevan ev yek qebûl kirîye. Lê belê em çawa hatine ba hev? Em jin in û em kurd in. Yanê li ser jînbûn û kurdbûnê em hemfikir in.

● *Min dixwest ku hûn li ser tarîxa jinan bisekinin. Yanê îdiaya we jî -teví hin kesan- ew e ku îro jîyan bi îdeolojiya desthilatdar a mêran ve tîn meşandin. Lê belê li gorî hin dîtînan beriya vê, jin desthilatdarên jîyanê bûn.*

Fatma- Kê dîrok nivîsibe, li gorî xwe nivîsiye. Mesela li gorî sosyalîstan, berê civaka komûnal hebûye û di vê civakê de jin serdest bûne, yanê maderşahî (matrîarkal) bûne; pişt re jî bû pederşahî (patrîarkal). Sosyalîstan, dîroka jinan li gorî îdeolojiya xwe nivîsandine. Femînîstan jî dîroka jinan bi awayekî din nivîsandine û burjûvayan jî bi awayekî din. Li gorî vê, sê dîrok derdikevin holê. Yanê di dîrokê de gelek problem hene, hin ji ber nezanîne, hin jî ji ber xeletiyên qestî çêbûne. Ji ber vê yekê mîsyoneke kovara me jî ew e ku, dîroka jinan derxe rastê; bi taybetî jî ya jinên kurd.

Dîlşa- Esas ev dîroka jinan jî, wekî ya jinên kurdan e. Yanê her du jî nehatine nivîsin. Wexta ku jin derketine ser qada dîrokê, ew jin an hatine kuştin, an jî gotine "ev cazû ye" û ew şewitandine. Yanê nexwestine jin bikevin dîrokê. Dîroka jinan winda ye. Ji bo vê jî em dixwazin dîroka jinan bînin meydanê. Em dibêjin di dîrokê de tevî mêran, jin jî hene. Mesela li Îngîltereyê di sed sala 17'an de, jin ji bo parastina heqên xwe derketine kolanan û şer kirine. Ên Fransayê jî, beriya şoreşê, tevî mêran têkoşîne dane, lê piştî şoreşê tu heq nedane wan. Dema pêdivî bi jinan hebe, dibêjin "Werin, hûn rind in, hûn xurt in", lê dema pêdiviya wan namîne dibêjin "Herin mala xwe". Mesela gelek jin ji ber vê yekê şandine ber giyotînê. Bi kurtasî dîroka jinan wisa ye.

Civaka kurd diguhere, pê re jî tevgerên ramanî yên cihê cihê dikevî nava vê civakê. Ji aliyekê ve, bi hezaran jinên kurd bi gerîlatî di milê mêrê kurd de têkoşîna çekdarî dide, ji aliyê din ve jî, hin jinên kurd li dora kovarekê tîne ba hev. Xwe bi awayekî din îfade dikin. Hevala me AYNUR BOZKURT, bi Heyeta Weşanê ya Rozayê re hevpeyvîneke cihêreng pêk anî.

ROZA: Kovara Jinên Kurd e. Hejmara yekemîn a vê kovarê ji aliyê şêş jinên kurd ve, di destpêka meha adarê (1996) de hate weşandin. Ev kovar ji du mehan carekê wê derkeve. Lewre jî hejmara yekemîn wekî hejmara adar û avrêlê derket. Pîvanên kovarê jî 24.2 x 16.6 cm. in. Tê dîtînan ku pîvana wê, ne mîna yên kovarên ji rêzê ne û kovar ji 36 rûpelan pêk hatiye. Tê de tevî nivîsên bi tirkî, nivîseke bi kurdî jî heye.

Fatma- Mesela li Tirkîyeyê tê gotin ku, "Me mafê siyasî, heqê reyavêtîne û bi hiqûqa medenî, me tiştên pir baş dane jinan, lê belê ew nizanin wan bişixulînin". Ev derew e tabî. Yek; çawa derew e? Dema ev qanûn derxistin, dixwestin ku Ewropa ji wan re bibêje "Hûn baş in". Ji ber ku li gorî demokrasîyê ev gerek bûn. Wê çaxê navbera wan bi Sovyetê re jî xweş bû. Yanê pragmatîst bûn ew. Dêrê wan ne jin bû. Parlamen-toyê çawa jin xiste wê derê, mêran li gorî dilên xwe lîste çêdikirin û ji zilaman re dişandin, digotin bila jina we were û bibe parlamenter.

Wext derbas bû, jinên li Tirkîyeyê, ne tenê tirk; çunkî ermenî, cihû (mûsevî), laz û kurd tev de hemwelatîyên Tirkîyeyê bûn, van jinan giştan li gorî xwe, kêr zêde têkoşînan dan û îro hatin vê merhaleyê. Hin kes li cihê xwe rûdinin, dibêjin "Wele aqilê jinan kêr dişixule, ew nikarin tiştêkî bikin", hin kes jî dibêjin, "Ên ku bixwazin dikarin werin her derê, pêşiya wan vekirî ye" û ji me re

mîsalan didin, dibêjin filan kes wa ye bûye seroka komara Tirkîyeyê. Ku tu li Tirkîyeyê binêrî jî nifûsa wê 30-35 milyonê wê jin in. Ji nav 30-35 milyonê 4-5 jin derdixin pêş, ew jin jî bixwazin nexwazin dibin çî, dibin vîtrîn. Wexta wisa be, ew jî wekî zilaman hereket dikin.

Canan- Dibêjin Serokwezîra Tirkîyeyê jin e û diçe her derê. Lê di qanûnê de jî heta salên dawîn, bêdestûra mêran, jinan nikaribûn bişixulînin jî. Ev hemû tiştên şekî ne. Heta di pirtûkên ku li mekteban didin xwendin de, tê gotin ku "Reisê malê mêr e, dê li malê xwarinê çêdike, zarokan çêdike û li wan dinihêre. Bav li derve dixebite û pere tîne malê, dayik jî karê malê dike." Ev mînak, bi temamî tesîrê li jiyana me dike.

Fatma- Di qanûna cezayê ya tirk de madeyeke bi hejmara 438'an hebû, dihat gotin ku jinik fahişê be û lê tecawiz bê kirin, cezayê kesê sûcdar kêr dibe. Ev qanûn bi têkoşîneke xurt hate guher-tin.

● *Îro bi giştî, insan gelek reaksiyonê li hemberî femînîzmê nîşan didin. Li gorî we femînîzm çî ye û ev reaksiyon ji ber çî ye?*

Fatma- Wexta ku komunîzm jî hê nû derket, her kesî digot qey, jin û mêr gişt bi hev re radikevin, dê û bavê xwe nas nakin û nizanin ji komunîstan re jî digotin qey du pozê wan, sê çavên wan hene û bi dûvik in. Ev ji ber nezanîne dibê tabî û tiştêkî din jî heye, îdeoloji heye li ortê, menfeet heye. Yanê ji ber van du sebebên jî, ji femînîzmê jî hez nakin. Yek, ji aliyê fikir ve li dijî wê ne, dizanin ku femînîzm ji bo jinan tiştînen baş dibêje, ev ji zilaman re tiştêkî nebaş e. Ji bo çî? Lewre zilam naxwaze otorîteya xwe winda bike. Ji ber wê jî li ser femînîzmê çî tiştê xelet were ber devê wan, dibêjin. Tiştêkî din jî heye ku, ji femînîzmê re dibêjin, ji bo jinan azadiya seksê ye. Gelek insan wisa fêr dikin. Mesela li Tirkîyeyê an jî li Ewropayê ku femînîzmê ewilî li wir dest pê kir, kesî qala azadiya seksîzmê nekiribû. Dû re, dû re ev çêbû. Pêşî li Ewropayê, dû re jî li Tirkîyeyê. Li ser femînîzmê wisa difikirin ku, jin dixwazin ku her roj, her roj hema ji kîjan zilamî re kêfa wan were, pê re bigerin û pê re rakevin. Ev ne tiştêkî rast e.

● *Hûn çî ji femînîzmê fêr dikin? Ji ber ku li ser femînîzmê divê fikra we ya hevpar hebe, ne wisa?*

Dîlşa- Femînîzm ji fransîzî tê. Femîn "jin" e, bi wateya rastir "mê" ye. Mîrov dikare bibêje, femînîzm hereketa jinan e. Lê dîsa jî ez fêr nakim mêr çima ewqas reaksiyonê nîşan didin li hemberî femînîzmê. Ez wisa difikirim ku ew, ji jinan ditirsin. Ew dibêjin femînîst lez biyen in, femînîst fahişê ne û her tiştînen xerab difikirin, lê maneya wê nizanin û naxwazin bizanibin jî. Femînîzm hereketa jinan e yanê îdeolojiya serxwebûna jinan e.

● *Wisa tê bawerkirin ku, di nav kesên têkoşîna femînîzmê didin de, mêr cih nagirin. Jin bi serê xwe ne û jin ji xwe re civakeke din wê çêkin û ji mêran veqetin. Li ser vê hûn çî dibêjin?*

Dîlşa- Niha tiştêkî wisa tune ye. Lê femînîzm ji hev vediqete û dibe çend parçe. Mîna; lîberal femînîzm, radikal femînîzm, sosyalîst femînîzm, marksîst femînîzm, lezbiyen femînîzm, femînîzma reş û hwd. Ev gişt cureyên femînîzmê ne. Femînîzm bi serê xwe wekî sîwanekê (yelpazeyekê) ye. Mesela hin jî me, ji xwe re dibêjin "Em sosyalîst femînîst in." Temam em femînîzmê diparêzin, lê di nav sistema sosyalîst de û tevî mêran divê em bixebitin. Çunkî li dinyayê, du zayend hene; jin û mêr. De-

Bi taybetî di çarçoveya pirsgrêkên jinên kurd de em hatin ba hev.
Lê ev nayê wê maneyê ku, têkoşîna gelê kurd a ji bo rizgariyê, li dûrî me ye an jî em li derveyî wê têkoşînê ne. Ev divê baş were zanîn ku em gelek girîngiyê didine vê xebata xwe û dixwazin ku ji îro ve jinên kurd hişyar, gihîştî û zane bin. Lê em çiqas girîngiyê bidine karê xwe jî, em ewqas girîngî didine têkoşîna rizgariya gelê xwe jî.

ma mêr jî neyên perwerdekirin, guhertina civakê jî ne mimkun e. Em bi xwe nafikirin ku tenê ji jinan civakê pêk bînin. Lê hin radikal feminîst hene ku wisa difikirin, êdî ew jî terciha wan e.

● *Li gorî we mimkun e ku civakê, tenê ji jinan pêk were?*

Dilşa— Na. Em ne di wê baweriyê de ne. Lê mîna ku min got, hin radikal feminîst hene, ji xwe re kooperatîfan vedikin, mala jinan vedikin, lê ew marjînal in.

● *Hûn vê gavê şeş kes in ku wê kovarê derdixin. Li gorî ku ez dizanim, di nav we de kesên ku eleqeya wan bi rêxistinên re hene jî, hene...*

Fatma— Na. Em gişt jinên serbixwe ne. Fikra me heye tabî, fikra me ya politîk. Lê di nav me de ferq hene. Feqet ji aliyê politîk ve jî em ne girêdayî tu partiyê ne.

● *Îro, hem ji bo rizgariya kurd û Kurdistanê, hem jî, ji bo sosyalîzmê têkoşînekê tê dayîn. Gelo hûn ne bawer in ku wê jin di sistema sosyalîst de xwedî maf bin û bi mêran re wekhev bibin?*

Fatma— Em dibêjin, sosyalîzma ku heta vê gavê me dît, yanê tu ji Marks dest pê bikî, 150 sal derbas bûye, em dinêrin ku li ser helkirina meseleya jinan tiştêkî zêde nehatiye kirin. Wê çaxê em dibêjin çi? Hin welatên ku berê bîndest bûn, dû re serbixwe bûn jî, wekî Cezayîr, Angola, Nikaragua û Yekîtiya Sovyetê, tevî îdeolojiyê, di pratîka wan de jî kêmasî hebûn. Ji ber wê, jin divê ji bo rizgariya xwe bişixulin û tê bikoşin. Niha mîsyona Rozayê ya ewilî, ne ew e ku Kurdistanê xelas bike. Jixwe nikare jî. Em bibêjin jî tiştêkî xelet e. Ji bo çi? Çunkî ev karê partiyên e. Em dixwazin ku partiyên Kurdistanê, li ser jinan projeyan derxin, bibêjin ku wexta Kurdistan xelas bibe ji bo jinan emê van tiştan bikin. Ku sibe Kurdistan xelas bibe wê ku were îktidarê, wê partiyên me werin û parlamentoyê jî ava bikin. Em jî dixwazin wekî jinên serbixwe ji wê parlamentoyê re deklerasyonê pêşkêş bikin. Niha tu dikarî xebata me wekî sendika-

yê bifikirî. Yanê wekî sendikayêke xweser bifikirî.

Canan— Sosyalîzm ji bo însanan îdeolojiya herî baş û rast e. Wekî ku me got sosyalîzmê ji bo xelasiya jinan zêde tiştêkî nekir. Jin belkî di sosyalîzmê de, li gorî feodalîzmê û kapitalîzmê bêhtir rehet bûn. Lê jin xelas nebûn. Dêrê wan jî neqediyên. Bi temamî jî neketin siyaseta. Yanê di mekanîzmaya qerarê de cihekê xwe nestandin. Me ev dît, me ev xwendin û me pratîka Sovyetê, pratîka Cezayîrê jî me dît. Bi taybetî jî rewşa Cezayîrê gelek dişibe rewşa me. Cezayîr wekî me bîndest bû. Wexta ku ji bo xelasiya xwe şer kirin, jin û mêr tev bi hev re bûn. Jinan wekî mêran xebat kirin. Lê dema ku şer qediya, mêran dîsa jin şandin malê.

Li wir kêmasiyek hebû, belkî sosyalîzm li wê derê tune bû lê, yê me, derdê me sosyalîzm e jî. Belkî sosyalîzm rîya xelasbûna jinan veke, lê ez bawer nakim ku hemû probleman çareser bike. Li vir wezîfeyên mezin dikevin ser milê jinan û divê wê wezîfeyê jî nehêlin ji rojên li pêş re. Nehêlin heta xelasiya kurdan, xelasiya welatê me û sosyalîzmê. Ev xebat ne li dijî mêran e, ne jî li dijî sosyalîzm û partiyên e. Ji bo wê jî hereketa jinan divê serbixwe be û ne di bin siya partiyên de be.

● *Di nivîseke kovarê de, pirtûka ku Birêz Abdullah Öcalan, a ku der heqê malbat û jinan de nivîsiye, tê rexnekirin. Tê fêmkirin ku Birêz Öcalan ji ber ku mêr e û li ser meseleya jinan sekiniye, reaksiyonek hatiye nîşandan. Gelo li gorî we mêr nikarin li ser vê meseleyê bisekinin?*

Fatma— Ez dixwazim vê hinekî din jî vekim. Di wê nivîsê de tê gotin ku heta vê gavê zilam li ser meseleya jinan sekiniye, ji îro pê ve em dixwazin kulê xwe em bi xwe binivîsin. Ev ferqê mezin e. Mesele ne ew e ku, zilam bila nenivîsin û zilam ne tiştêkî in. Jixwe dema zilam jî neyêne guherandin, civat nayê guherandin, dinya nayê guherandin. Em xwe bi xwe werin guherandin jî ev têrî nake.

Dilşa— Mîna keke din mirov dikare

bide. Ew dişibe vê yekê, mîna tirk mafê kurdan biparêzin. Dema tirk ji bo kurdan pirtûkan binivîsin çawa ye, ku kurd bi xwe vê pêk bînin çawa ye? Ev mesele jî tiştêkî wisa ye.

● *Bi weşandina vê kovarê, gelo çiqas ew îdeolojiya desthilatdar a mêran biguhere? An jî wekî din hûn tiştêkî din difikirin ku bikin?*

Fatma— Hûn takdîr bikin ku ev kovar nikare civakê bi temamî biguherîne. Ji ber vê yekê têkoşîneke pir mezin lazîm e. Wexta meseleya kurdan jî di 60'î de dest pê kir, çi hebû li holê? DDKO hebû, çend heb pirtûk hebûn. Ev 30–35 sal derbas bûye û em hatine ku derê. Berê çepa Tirkiyeyê jî tew bi kurdan re nedipeyivîn, lê îro tu dibînî ku tev qala kurdan dikin. Ev çawa bû? Ji ber têkoşîna kurdan wisa bû. Em vê baş dizanim ku, divê em ji cihekî dest pê bikin. Jinên kurd bûne 15–20 parçe, li Ewropayê, li Tirkiyeyê, Îranê, Sûriyeyê, Iraqê û hwd. belav bûne û ji hev dûr bûne. Ji ber wê, bi alîkariya Rozayê em dixwazin dengê xwe bikin yek. Ji xeynî kovarê jî di rojên pêş de, girêdayî rewşa kurdan, emê li gorî qeweta xwe tiştên din jî bikin.

● *Dema we kovarê derxist, çi problem derketin pêşîya we?*

Fatma— Me gelek zehmetî dîtin, lê tevî tiştên xweş. Der dorên me gelek piştgirî dane me. Tabî ji bo derxistina weşanê, pere gelek muhîm e; kaxiz, çapxane, montaj û hwd. Tev bi pere hel dibin. Em şeş kes, çî pere di bêrika me de hebû me tev danî holê û di nav xwe de me ev mesele hel kir. Me dixwest ku bi keda xwe em vî îşî pêk bînin û wisa jî çêbû. Ji bo temînkirina pereyê me ji tu cihî jî alîkarî nestand. Nivîsarên kovarê jî me bi xwe hazir kirin.

Heta hevaleke me ya destekî wê kop e, tenê bi destekê nivîsên me derbasî kompîturê dikir. Bi roj kesên xwendekar diçûn dibistanê û yê din jî diçûn karê xwe, bi şev jî heta sibehan ji bo kovarê em dixebitîn. Tevî van xebatan hin saziyan jî, ji bo pêkanîna xebata me, deriyên xwe ji me re vekirin. Em spasdarê wan in jî. Gerçî di kovarê de, ji ber ama-

toriya me, her çiqas kêmasiyên me derketibin jî, di hejmara duduyan de em dixwazin ku van kêmasiyên hindiktir bikin.

Canan— Bi vî rengî kovarek, di dîroka bakurê Kurdistan û Tirkiyeyê de cara yekemîn e ku derdikeve. Ji ber wê yekê me got bila derkeve û destê jinên kurd bigihîje hev û din.

● *Derxistina kovareke bi vî rengî, çi ji aliyê jinan, çi jî ji aliyê mêran ve, çawa hate nixandîn?*

Fatma— Nêzîkbûyîna însanan bi temamî gelek xweş bû. Em jî hinek şaş man li hemberî wê. Tabî hin kêmasiyên ku di kovarê de hebûn, ji me re hatin gotin, lê bi awayekî dilxweş, kovar hem-bêz kirin. Heta hin kes bawer nekirin ku me bi serê xwe ev kovar derxistîye. Digotin qey hin kes li pişt me hene. Lê tabîkî ne wisa ye.

● *Mêr jî dikarin gelo di kovara we de her tim binivîsinin?*

Fatma— Di hejmara yekemîn de jixwe nivîsandine. Lê bi şertê ku mêr ji jinan zêdetir nenivîsinin. Ji xeynî wê jî bo me jin û mêr, tirk, ermenî, kurd û hwd. ferq nake. Tenê divê nivîsên wan, hejariyê weşandinê bin.

● *We çima bi jinên tirk ên feminîst re, an jî jinên ji gelên din re yekîtiyekê pêk neamî? Tenê jinên kurd...*

Fatma— Jinên tirk ên feminîst wekî ku kurd tune ne, hereket dikin. Ne ew der heqa jinên kurd de tiştêkî dinivîsin, ne jî em dikarin ji wan re binivîsin. Wexta ku em ji wan re dinivîsin, qala kurd û Kurdistanê dikin, ew der tînsansurkirin. Çunkî di hiqûqa tirkan de jî ev qedexeyê ne û ew jî naxwazin berdêla têkoşîna xwe bidin. Ji ber wê jî me xwest ku em tenê jinên kurd werin ba hev.

● *Wekî din tu gotina we ya din heye gelo?*

Canan— Em gelek spas dikin ji rojnameya we re jî, ku cara yekemîn e rojnameyêke bi kurdî bi me re roportajêkê dike. Em gelek kêfxweş bûn û we em şanaz kirin.

Ne tenê şaîr, kana çandê ye jî

Cegerxwîn

Gava ku mirov li nava gelê kurd digere bi armanceke lêkolînî, tavilê ev navên nemir tên hemberî mirov: Seydayê Cegerxwîn û Mûsa Anter. Di navbera Seydayê Cegerxwîn û Apê Mûsa de pireke zexim hatiye avakirin. Em jî lêkolînerên ciwan niha di ser vê pirê re dimeşin.

Cegerxwîn û folklorîstê kurd Ordixanê Celîl

Cegerxwîn ne tenê ji bo gelê kurd şaîrekî mezin û navdar e, ew bi xwe rêzaneke hişyar, zana, rewşenbîr, pêşewa û têkoşerekî xurt e jî. Seyda bi xwe ji bo gelê kurd berhevkarê herî mezin e jî. Di vê nivîsa xwe de bi taybetî ezê li ser hêla wî ya berhevkarîyê bisekinim.

Gava ku mirov li nava gelê kurd digere bi armanceke lêkolînî, tavilê ev navên nemir tên hemberî mirov: Seydayê Cegerxwîn û Mûsa Anter.

Gel, Apê Mûsa bi Anterî nas dike. Gava ku şehîd bû, bû Apê gel. Niha hezkirina gelê kurd li hemberî van kesan jî vê derê tê: Her du jî, bi taybetî di qada berhevkarîna zargotina gelê kurd de, rewşenbîr û lêkolînerên gelekî mezin in. Tê xuyakirin ku mirov çiqas bi nixên gel eleqedar bibe, gel jî ewqas mirov nas dike. Bi kurtayî di navbera Seydayê Cegerxwîn û Apê Mûsa de pireke zexim hatiye avakirin. Em jî lêkolînerên ciwan, niha di ser vê pirê re dimeşin.

Cegerxwîn û folklor

Mamoste Cegerxwîn di vê qadê de, bi navê Folklorî Kurdî berhem daye û pirtûkeke wî hatiye weşandin. Ev pirtûk di nav weşanên Roja Nû de, di sala 1988'an de li Stockholmê Swêdê derketiye.

Mijarên pirtûkê ev in:

1-Helbest û Birdîlan: Helbestên li ber govend û dîlanê tên gotin dikeve vê beşê. Wekî: Ez Kevok im lê..., Ax û Aman Gulê, Emoşê, Sultanê..

Mamoste di vê beşê de 64 helbest dane hev. Her helbest ku ji terefê kê hatiye gotin, navnas kiriye û helbest jî şîrove kiriye. Di nav van helbestan de yekê bala min kişand:

KEMALO

*Kemalo, Kemalo, wer wer Kemalo
Min çavê serî xwaro, wer wer Kemalo
Kemal bavê me tê, wer wer Kemalo
Reyisê cumhuriyetê, wer wer Kemalo
Şêxê şerfetê, wer wer Kemalo.*

*Kemal bi kêrî me tê, wer wer Kemalo
Kemal go ez nakim, wer wer Kemalo
Sulhê qebûl nakim, wer wer Kemalo
Şêxan ji vir rakim, wer wer Kemalo
Axa ji vir rakim, wer wer Kemalo.*

*Kemalo rêzan e, wer wer Kemalo
Îsmeto rêzan e, wer wer Kemalo
Çarox girê dane, wer wer Kemalo
Şerê wî li ser Yewnan e, wer wer*

Kemalo

Şerê wî li ser Yewnan e.

Em binêrin Mamoste çawa şîrove kiriye:

"Her wekî tê xuyakirin, kurd herdem dilxwaz û dilbijokê mirovên mêr û gernas in, meger dijmin be jî û heta li ser dijminên xwe jî, dibêjin û pesnê wan didin. Ji ber ku nexwendî û nezan û bêbîr û bawer in, nizanin welatperwerî çî ye. Tenê zanin ku misilman in û dewleta ku di bin destê wê de dijîn, dewleta xwe dihejmêrin. Ev helbesta ha nîşana nezanî û lipaşmayîna wan e, ku bi sed hezaran ji kurd kuştine û hê jî

dibêjin "Kemal bavê me ye."

2-Berdan: Helbestên ku, li ber conî gava ku dan dikutin, dikevin vê xalê. Mamoste 4 helbest dane hev. Lê ne ewqas tenê ye.

3-Berdestarî: 7 helbest hatine berhevkirin.

4-Berbûkî: 3 helbest hatine berhevkirin, lê hîn bêhtir in. Ev dûrik gava ku bûk ji mala bavê wê derdixin, tê gotin. Pîrek dibêjin. Mînak:

*Hatin te yo, hatin te yo
Bikin kar û barê xwe yo
Lê lê camin û xaminê
Hêsir û girî bêfêde yo.*

Gava ku bûk derdikeve, diya wê bi hêsir û girî bîriyê dike. Lewma dayik desteka xwe winda dike.

5-Stran û lawik: Mamoste Cegerxwîn, ji bo stran û lawik pêsgotinek danîye:

"Bê kêşan e, lê tenê bi dawî ye. Herwekî hin peyvên wan dirêj, hin jî pir kin in. Ji lewre gelek caran dengbêj van kurtebeytan hin caran bi hê hê an lo lo, lê lê dadigirin. Lê divê mirov ji bîr nekin ku di van stranên de hin gotin û daxwaziyên bilind û peyvên ciwan û giranbûha tene dîtin û gotin ku ristevan jî nikarin di nav ristên xwe de wilo bêjin.

Ji lewre hin xortên nû hatine, dixwazin ristê jî wekî stranên serbest bikin û guh nedin kêş û dawiyê. Di awira min de ev jî, ji ber çend tiştan e:

- Bi xwe ne yên sisteman in, nikarin

ristê bi kêşan û dawî çêbikin

- Baş bi zimanê kurdî nizanin

- Bi kurdî baş nexwendine

- Gelek dilbijok û ristevanî ne, lê nikarin ristê baş çêkin.

Tenê tiştê heye ku nayê veşartin ku ev reng ristên klasîkê kurdî, wê rojekê ji welatê me jî winda bibin. Lê kengê welatê me bikeve konaxa dezgevanîyê û aboriya welatê ber bi pêş ve here ku heta ser xweş karibin van ristên bêkêşan û dawî bibêjin. Lê di îro de ev ristên klasîkî bi mûsikê, ji gelê kurd re bêhtir bi kêr ve tînin, ji ber ku kurd û hemû mîletê lipaşmayî bêhtir ji mûsikê hez dikin."

Di beşê stran û lawikan de 3 stran hene. Bazo qurban, Bavê Seyro, Bavê Behçet.

6-Lavij: Di vê beşê de Mamoste ev helbest dane hev: Bavê Fexriya, Hesenê Mûsa, Xerabo, Delalê Beriyê, Feqî û Eysanê, Wî wî li min, Besna Xelîl, Eysana Mîrza Begê û Gewrê.

7-Lavijê Botan: Du helbest cih digire di vê beşê de, bes Mamoste balê dikişîne ser piraniya gelek helbestan ên di vî warî de. Her du helbest ev in: Lavijê (lawik) Botan û Esmer û Gewra

8-Serpêhatî: Mamoste Cegerxwîn, di wêjeya kurdî de ji serpêhatîyan re dibêje "Avêtina ser" jî. Em binêrin ka ramênên wî di vî warî de çî ne.

"Daxwaza me ji nivîsandina van "Şer û serpêhatî" û di stranên de ev e, ku em karibin sergêjî û bextreşiyên mîletê kurd deynin berdestê wan mirovan, ku dixwazin di pêşiya mîletê xwe de

LI NAVENDA Çanda Mezopotamyayê vê heftiyê jî çalakiyên çandî û hunerî hene. Her wiha semînera Enstîtuya Kurdî ya li ser guherînên sosyolojîk ên li Kurdistanê û semînera bi navê "Nazîm Hikmet û Kurd", li navenda saziyê tîn pêkanî. Ji aliyê din, konserên muzîkê û komên NÇM'ê jî di çalakiyên vê heftiyê de cih digirin.

● **24.03.1996 Yekşem**

Demjimêr 14.00 Semîner (Nazîm Hikmet û Kurd), Axaftvan Îsmail Gölbaş.

Demjimêr 18.00 Konsera muzîkê ya Fevzi Kurtulus

● **27.03.1996 Çarşem**

Demjimêr 18.00 Konsera muzîkê ya Koma Rojhilat (NÇM)

● **29.03.1996 În**

Demjimêr 18.00 Konsera muzîkê ya Erensoy Akkaya

● **30.03.1996 Şemî**

Demjimêr 10.00 Konferansa Enstîtuya Kurdî, ya bi navê "Li Kurdistanê Guherînên Sosyolojîk"

Axaftvan: Dr. Cemşîr Bender (dirrokzan), Apê Torî (lêkolîner, nivîskar), Îsmail Gölbaş (nivîskar), Dr. Sungur Savur (nivîskar), Mûnir Ceylan (sendîkavan, nivîskar)

Demjimêr 18.00 Konsera muzîkê ya Efan Şeşen.

RÛDAN

çend gavan di meydana rêzaniyê de bi pêş de biavêjin, da ku karibin rêberiyên mîletê xwe bi rast û durist nas bikin û careke din jî, nekevin nav çirava çewtî û şaşiyên; da em karibin bidin zanîn, ku mîletê kurd ji kevnarê de, di Kurdistanê de bi gernasî li ber xwe daye û serê xwe ji kesî re daneniyê, her wekî dibêjin 'Heta serê xwe nedaye şikandin, baca xwe nedaye.'

Her wekî em dixwazin folklorên xwe yê kevnar di vî nivîstê de bi dervekin û ji nav toza windabûn û guhnedanê, van gewheran paqij bikin û di nava rûpelên tarîxê de bidin xuyakirin, ku di nav zimanê cihanê de cihekî bilind û hêja bistînin. Ma gelo em ne mirovên ku karibin vî barê giran hilgirin an di bin de rabin?"

Mamoste Cegerxwîn ji nava gelê kurd de ev serpehatî berhev kirine: Ehmedê Hecî Evdîla, Kuştîna Seîdê Ehmed, Ehmedê Îskan, Serpehatiya Bişarê Çeto, Cemîlê Çeto, Îsanê Qasim, Îsmailê Xelîl, Bavê Behçet, Tahîrxanê Ceze, Tacîdîne Hecî Osman, Sadûnê Axê Omerîyan, Suleymanê Emer, Seîdê Nado.

Li ser zargotinê, ramanên Cegerxwîn

Li gorî Mamoste Cegerxwîn folklor

kurd û zimanê wî gelekî dewlemend e. Her wiha Cegerxwîn balê dikişîne ser zaravayê kurmançî: "Di vî meydanê de zimanê kurdî zaravaya kurmançî gelekî dewlemend e, mezin û payedar e. Ji her nevî helbestê lawîk, heyran, destan, serpehatî, çîrok û listik dagirtiye."

Li gorî Cegerxwîn, di vî qadê de, lêkolîn heye ku hê ji sedî bîstî çênebûye û tiştê ku çêbûye jî zehf qels e. Cegerxwîn wisa diaxive:

"Pirên kurd nikare

ji van nivîstên karekî hêja bikin û ziman û folklorê xwe nas bikin. Ji ber ku kurd hemû ne bi şeweyekî tevahî diaxivin û dinivîsin." Ji bo yekîtiya zimanê çêbibe, ne tenê peywira zimanzanan heye, astengî xwe di qadake din de derdixe pêş. Binêrin Maboste çî dibêje: "Di îro de çî tiştê ku em bixwazin çêbikin, nikarin tekûz û pêkhatî binin meydanê. Ji ber ku, wela-tê me îro di bin çend

xêzan, di nav çend dewletan de hatiye parçekirin û hemû jî nahêlin heta em bi zimanê xwe tiştê bibêjin û ji hawîrdor, zor û sitem wekî him û latan bi ser pişt me dihatin berdan û nikarin bi hêsanî xwe ji bin giraniya wan derbixin û ji zîndanê wî xelas bikin. Derfet bi dest me nakevin. Kesên xwedî-derfet jî ne tenê çikûs in, peranadin, belkî şerê me bi hovîti jî dikin."

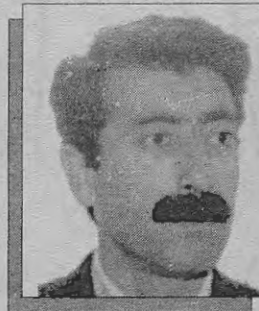
Lê Mamoste, qet hêviyên xwe naşikîne û li xwendevanan û lêkolînerên ciwan, bangeke dirokî dike:

"Xwendevanên delal, çendî ku ev nivîstên me ne di rêza nivîstên xelkê de ne jî, lê gelek bawer im ku hûnê di van nivîst û nivîsaran de pir tiştên hêja, şayan û şabaz û afirînê bibînin û bixwînin. Her wekî pir hêvîdar im, ku ewên piştî me re hêj xwestir û çêtir binivîsin û behîr pêş ve bibin. Ji ber ku pir hêvî heye, ku çerx û demên we ji yê em tê de, xwestir û çêtir bin."

Têbinî: Ev raman û nêrînên balkêş yê Mamoste Cegerxwîn di pêşgotina pirtûka wî de, ya bi navê "Folklorê Kurdî" di rûpelên 6-7 de cih digirin.

FEREC KÛRÊŞIVAN

TÎŞK

LERZAN JANDÎL

Hîrê aşmî

Seke êno zanayene, serê hîrê aşman (serê sê meyan)- Çêlo girs/pîl; gujige/gucige; mart/adare-ebi Kalê Gaxanî dest keno ci. Kalo Gaxan aşma Çeliyê girsî de virozîno. Şarê ma Kalê ebi kêf û eşk, dawil û zurna ebi govende û kay derbaz kerdene. Dayê ra dime jî rojê Xizirî ênê. Xizir her rey hîrê rojî yo. Nê hîrê rojan de rojê Xizirî êno guretene, qurbanî ênê kerdene. Cem û cemat êno guretene. Xizir hîrê hefteyê tê dime dewam keno û aşma Gujige ra jî di rojan cêno. Nê hîrê aşmî lewê şarê ma de zaf bi qîmet û rûmetê. Ma nê nivîstî de wazenme aşma martî/adare ser ro vinderîme.

Na aşme, ha hetê diroke ra bo ha jî hetê dîn, mîtolojî û torî ra bo, zaf bi qedr a. Ma şikîme kar û gureyê na aşme, edet û toranê na aşme û çiyê dînî û mîtolojîkî yê na aşme hetê ma de estê niya rêz keme.

Qere çarşemê martî: (çarşemo verên ê aşma martî) Danê şodirî xaşile potêne. Xaşile ebi doyyê şirînî werdene û vatêne: "Wa ez wusarî bîvînê, mora mevînê" Xêca şirî di hîrê qirşî/darikê temîzê qijkekî jî kerdene zerrê xaşile. Nê darî ke bişiyêna kamî vatêne: "Risqê to zaf o."

Pêco baxçan ra gilê dara şilane ardene. Nê şilanî verê adirî de kerdene germin, tewênene kerdene xelege. Domanî na xelege ro hîrê rêy vetene û tey jî vatêne: "Tal û tenge çî esta tey bibiriyo şoro. Jan û jûn bibiriyo. Tal û tenga to birîşiyoy." Na xelege ke mordemî tiro derbaz biyê bonê çeyî de darde kerdene. Wunciya şilane verê adirî de kerdene germin, seke mordem lak girê dano, hênî fek û çimê vergî girê dene. Na şilane kerdene binê kemere. Wunciya ebi na şilane rişê malî girê dene û berdene gomê malî de darde kerdene. Silond ze tunelî qule kerdene tiro qij û pîlî derbaz biyêna Vatêne: "Nêweşiyê, nusbetiyê birnena." Hemverê kuxika siyaye darê xeneqo-ge (daroke jû mordemî xo cira darde kerdo û xeneqno) ra jû parçe/şîl guretene kerdene paç eştênê vilê domanan, ke wa domanî mekuxê. Hawtê Mart: Angorê bawerîya şarê ma, na roje de saciya germe kuna binê hardî. Dar û kemer hardî re sejde beno. Darî ebi şewe ênê re sejde. Danê şandî jî ebi banoke ser rê dormê bon û dormê locina bonî de xelege ontêne. Na xelegeontene şarê manê êzdiyan de jî esta. Kemerê temîzî dere ra ardene û nê kemerî dormê locine de (ze xelege) nêne ro, vatêne: "Hela risqê kamî esto?" Çend rojan ra tepiya binê nê kemeran de niya dene. Lulik ke biwetêne binê kemera kamî, vatêne: "Risqê to esto."

Na roje de zerfetî potêne, xêrê dormanên qijanêke merdê, dênê. Axwe locine ra verdene dê, wa risqê çeyî zaf bo. Her çîqa ke hetê ma de Newroze ebi name nêna zanayene jî, ez bawer kena na roje, roja newroz a. Çimke na roje de sacya germine kuna binê hardî, dar kemer hardî rê êno serjde. Tay kesî jî newê Martî re vanê, na roje Newroz a. La benê na mesela zelal niya. Çimke mesela girêdayiyê salname/takvî û rojanê aşman a. Ganî na mesela bêro zelalkerdene. Newê Martî: Na roje de xêrê Elî dene. Na roje de kesêke hişkiyêna qirbane kerdene. Yan jî zerfetî potêne, vengê cîranan dene. Kesêke halê xo rind nêbi jî loqme potêne cîranan ra kerdene vila.

Desûhawtê Martî: Na roje ra vanê "hawtê martiyo pîl" jî. Ewro xêrê kesanê pîlaneke merdê, dene. Yanê na roje jî roja xêran biye. Nê çiyânê corênan ra jî xêlê eşkera aseno, ke qedr û qîmetê hardî, axwe, demseran, dinya lewê şarê ma de zaf o. Xêr dayene, roje guretene, cem û cemat kerdene, loqme vilakerdene parçede biyena şarê ma.wo. Bê guman ganî sebeb û bingê nê edet û toran bêro asankerdene. Qeyî şarê ma dormê locina bonî de xelege onceno? Şarê ma qeyî dara şilane ra xelege virazeno? Qeyî Xizirî ra hundê hes keno, rojê dê cêno? ûêb.

¹Namê aşma Martî latîni ra êno. Yanê qesade latîni ya. Mana xo jî "Heqê Şerî" yo. Şarê kîrmançî namê tenê aşmanê ke namê xo kîrmançî niyo, latîni ra, namê tayîne suryanî ra û namê tayîne jî sumerî ra gureto.

CIGERXWIN

FOLKLORÊ KURDÎ

weşanên
ROJA NÛ

Li mişextiyê şeveke dirêj

“Tu dizanî çî hate bîra min? Henek û tinazê hevalê Elî hatin bîra min. Heval Elî her dem digot: ‘hevala Sêvê tê bikoşe, xwe bigihîne da ku di navbera jin û mêran de cudatî nemîne. Divê ku mafê mêr û jinan yek be.’ Dema wî wilo digot, tu di bin simbelan re dikeniyayî. Elî, hevlekî çiqas dilovan û hêja bû.”

Kamyona tije mirov û hûremûr li nav holkê sekinî. Çawa kamyon sekinî, zarokan xwe jê avêt. Bûbû çîrewîra wan. Birhoyê Mecîd got:

–Kuro mirov dibê qey hûn jî firşika berêz (xenzîr) in. De di cihê xwe de rawestin. Çiqas hûn natepitin...

Dema ku wext bû dara eşayê, heft malê ku bi vê kamyonê hatin, hûremûr, kinc û mincên xwe bi cih kirin.

Rîspî û mîrên navsere, li mala Xalidê Elî yê ku berî 19 salan hatibû vê metropola bêqudoş, rûniştine. Car caran, kalek ji wan û hinekên din dikevin qirika hev. Yê kal digot:

–Bi xwedê, em kurd tu caran nagihên armanca xwe. Ji ber ku em bi hev re xayîn in. Ma komutanê nehiyê ji ku dizanî ku em bi zarokan re alkariyê dikin? Ma leşkerên ku ji Anadolê hatiye, şikeft û qulên çiyê ji ku dizane? Em xwe bi xwe, malikê li hev dişewitînin.

Yên ku hinekî bi şervanan re danûstandibûn digotin:

–Mamo, ev yek di serê hemû gelan re derbas bûye.

Xelîl bi awayekî ken û girî digot:

–Kûçikên gund qet ji ber çavên min naçin. Dema ku kamyonê ji gund da rê kûçik li ser dûvê xwe rûniştin û bi hev re zûrezûr kirin.

Xalid got:

–Birayê Xelo, bûyerên bê ji vê mezintir hene. Li vê kolana ji me vê de malek heye. Heft kufletê wê bi yekcarî tevî xanî hatin şewitandin. Bi saloxan, tîman hem agir vêdixistin, hem jî, ji aliyekî ve jî gulebaran dikirin. Nalînên zarokan, bi fiqetiqên tîman, hatibûn xemîqandin.

Zarokên gundê Ê... di emrê xwe de hêj evqas şewqa lempayê nedîtibûn. Tîtetîda qorneyan, serê wan gêj kiribû. Lempayên bajêr wekî stêrikên gundê wan nedîçirîsîn. Pêşyan (kermêşan) xwe nekire çavên wan. Leşê wan tev bû sorik. Bi neynûkan laşê xwe dixurandin. Xirtexirt ji çermên wan dihat. Şevê wilo bêxew, kûr û dirêj bû.

Dengên lorikên dayikan, dengê zîz û melûl wekî ku ji binê bîreke kevnare were, fetisî derdiket.

Xelîl cixareyeke stûr pêça. Dema ku cixare dikêşa, serê cixareyê dibû wekî pelesotekî. Ne nalînên zarokan, ne lorikên zîz û bi şewat û ne jî pêşiyên gezok bandor li ser ramanên wî dikir. Wekî yekî nîvmîrî, bêtevger di nav nivinan de raket bû. Çavên wî bi stêran ve cemidî mabûn:

“Gundê Ê..., zarokatiya min a qemîrî, xortaniya min a çargavkî, evîna min a veşartî, hevalên min ên şervan, dilgerm, zana û çeleng tê de... Gundekî virt û vala. Heval li serê çiyê û di nav wan daristanên xweş de. Niha ez li vir û ew li seriyekî dinê yên din. Dê çawa be? Hêj nû ne xweş bûbû rewş û jîyan. Bend û fesadî, hev û din kuştin, zikreşî, bexlîlî ji holê rabûbû. Lê em pê şad nebûn. Ew bi me şad nebû”, got Xelîl.

Dîmenek dihat ber çavên Xelîl û yek winda dibû. Digot: “Gelo zarokên min dê li van deran perîşan bibin, gelo hevalên mîna yên li gund li vir jî hene?”

Mitala wî dîsa çû ser gund: “Gelo darên gûz û behîvên me dê hişk bibin, leşker dê wan bixwin, cerdevan dê wan bibirin? Dibe ku heval li wan xwedî derkevin.”

Xelîl hê di nav van fikir û ramanan de bû, bi dengê jina xwe Sêvê hişyar bû. Sêvê gotê:

–Xelîl! Ev sê car in ku, ez gazî te dikim lê tu guh nadî min. Xêr e? Qey tu ji min hêrs bûyî? Tu dizanî çî hate bîra min? Henek û tinazê hevalê Elî hatin bîra min. Heval Elî her dem digot: “Hevala Sêvê tê bikoşe, xwe bigihîne da ku di navbera jin û mêran de cudatî nemîne. Divê ku mafê mêr û jinan yek be.” Dema wî wilo digot, tu di bin simbelan re dikeniyayî. Elî, hevlekî çiqas dilovan û hêja bû.

Xelîl bişirî, rûyê xwe ji Sêvê guhert. Qasekê bêdeng ma. Got:

–Sêvê! Dilekî min dibê hema rahêje gof û golê (hûremûrên) xwe, rast û rê

berê xwe bide Ê... Tîm me dikuvin, janderme me dişewitînin, çî dibe bila bibe. Ev şeva mizawir, ev şeva fetisok derbas nabe. Qey hemû şev dê wilo wekî dasiyekî, wekî kulmistekê di gewriya min de bimînin? Ez dê çawa temnek li vir biborînim?

Di vê şeva xedar û tijî stêr de, serxweş û tolazên bajêr bi qîr û qijemîj riya malên xwe digirtin. Gurmegurm û hingedinga dengê firokên ku ji balafirgeha Încîrlîkê radibûn, bêdengiya şevê diqelaşt.

Sêvê got:

–Rebenê! Çima tu nabêjî ewqas firokên ku dihatin li ser asîmanê me difirîn û em bombe dikirin ji vir dihatin.

Xelîl got:

–Sêvê, qey em dikarin heta çend rojan di ser zîkê Xalê Xalidê Elî de bimînin? Jixwe ew kom û kuflet in. Em jî li ser piştê wan bibin bar, ew jî dê hê bêhtir perîşan bibin. Erê niha havîn e. Mirov dikare li hewşê, li ser banî jî rakeve. Lê zivistan, dê çawa bibore. Ez nizanim ev çî şeveke malkambax e. Ev şeveke dû dirêj û bêser û bin e. Heçkû destekî zexim dilê min diguvêşe. Bihna min pir teng e.

Xelîl bûbû wekî masiyekî ji çem derkeftî, tarika çavê û bêhêvîbûna dilê wî, dida ber hev re. Gelek bûyerên dijwar di serê wî re derbas bûbûn. Zehneyên herî bi êş û belayên xerab di nav dilê wî de hêlîn çêkiribû. Belê wekî vê şevê tu caran xwe bi tenê nedîtibû. Evqasî bêmefer û bêhêvî nemabû.

Xelîl nêrînen kûçikê xwe qet ji bîr nekiribû. Nêrînen tûj û bi lome. Wî dizanibû ku hiha li gundê Ê... dilê xakê, lawir û çûkên çiyê, kaniya jorîn hinarên bi daran ve, gûzên weşiyayî.

Dilopên xwînê di şeva kambax û malxerab de, xwe bi ser ramanên wî de berdida. Niha pişingên gund, lêdan û tadeyiyê ji destê zarokan nebînin jî, dîsa ne bextiyar in. Di bin wî asîmanê şîn de her tişt wekî Xelîl di bin tenahiyeke bi tîrs de ye.

Dema ku dengê banga mele ji oparloyê bi ser xewa sibê ya şîrîn de belav dibûn, Sêvê ji zû ve ji xwe ve çûbû. Şewqa heyvê li rûyê wê dixist. Rûyekî gelek bi keder, eniya wê bi qermîçok bû. Bi tena binkiraskê çît bû keçika wê binevşê, xwe bi sînga diya xwe ve zeliqandibû.

Ji şewata pêçiyên xwe Xelîl, bi xwe hisiya ku agir gihîştîye qûnika (dawiya) çixarê pir tahm ji vê titûnê nedigirt. Titûna kewşe bû. Xalidê Elî, misînê xwe yê sifirî dagirt. Avdest (desmêj) girt, sicade li ser textê li hewşê rast kir. Berî ku dest bi limêja sibê bike, çend caran bang kir Xelîl.

–Biraziyê Xelo, biraziyê Xelo ma tu ranabî limêjê? Ji wî, wê ye ku Xelîl razayîye. Xelîl tê neanî der ku ew hişyar e. Qet dengê xwe nekir.

Di vî bajarê ku bi hezara wekî Xelîl tê de şeveke wilo malkambax derbas kirine de, mirovên ji xebatê xwe qutbûyî, niha xwe amade dikin, ji bo çûyîna karê barkêşiyê, firota fêkî û daneheva pembû.

Di vê demê de tarî û ronahî li ber hev didin. Yek naxwaze rê bide ya din. Lê wekî her caran, ronahî zora reşiyê dibe. Ronahî, giran giran û bi naz xwe bi ser vî bajarê kozmopolît de berdide.

Gelek mirov hatine vî bajarî. Çend şevên xedar derbas kirine. Şev û roj û her keliyê wan mîna şeva pêşî ne. Lê haya wan jê tune ye. Di nav pikoliyê mitala, aboriyê malbata xwe û tîrsa êrişên polîsan ên di wexta berbangê de, jiyaneke bi hesret û xemgîn li dûrî welatê xwe, derbas dikin.

Xelîl Sêvê ji xew hişyar kir:

–Sêvê rabe roj hilat. Em xwe berdîn jêr.

Du firoke ji Balafirgeha Încîrlîkê bilind bûn. Bîrek (qeflek) kevok jî, ji ser xaniyan ber bi asîman ve firîn.

Sêvê bi dengê firokan veciniqî. Xelîl çend deqe li firokan nêrî...

HESEN ZINAR

Kurdistana bi fiftî fiftî

N avê pirtûka Osman Aytar e. Aytar di vê xebata xwe de li ser rewşa Başûrê Kurdistan rawestiyaye. Tê de, mijarên wekî pirsgirêkên ku bi avabûna parlamentoyê li herêmê rû dane, hêzên li herêmê, xwestina wan a ji bo ku bi hejmareke zêde di parlamentoyê de cih bigirin, daxwaza wan a ku dixwazin zêdetir bibin xwedî soz. Piştî çêkirina qanûna hîlbijartinê jî bi wekhevî di parlamentoyê de cihgirtina her du hêzên herêmê, li ser rengê demokrasiya ku li herêmê pêk hatiye, li hevnekirina hêzan û di dawiyê de jî careke din dest bi şerkirina wan, hene. Osman Aytar, bi hevpeyvînan, rewşa xerab derxistiyê holê. Di pirtûkê de, li ser mijarên ku DFK'ê (Dewleta Federasyona Kurdistanê) daniye pêş xwe, tengasiyên ku dewleta Tirkiyeyê derxistine pêşberî wê jî, tê rawestîn. Pirsgirêkên bingehîn wekî aboriya Kurdistanê, parastin û ewlekarî, pêşveçûna perwerdekariyê, pêwistiya tenduristiya, avakirin û

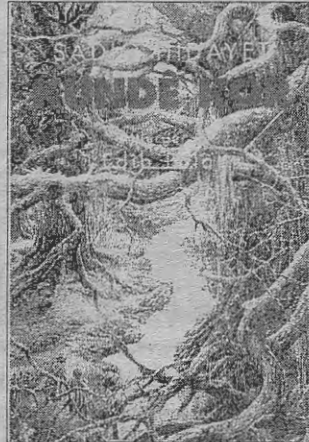

xizmetên bajarvaniyê, mafên mirovan û mafên neteweyî, gavên ji bo rawestandina şerê xwekujiyê bi rayedarên hikûmeta kurd dide muneqşekirin. Çapa yekemîn a vê pirtûkê li Stockholmê çêbûye. Çapa duyemîn a pirtûkê, ji aliyê Weşanxaneyê Nûjen ve li Stenbolê hatiye kirin.

Weşanên Nûjen, Çakırağa Mah. Çakırağa Camii Sk. Utku Apt. No: 18/7 Aksaray/ İstanbul

Kundê kor

E dip Polat, ev romana Sadiq Hidayet ji tirkî wergerandiye kurdî. Pirtûk, ji aliyê Weşanxaneyê Kora ve hatiye çapkirin. Hidayet îraniye û eslê romanê bi farisî ye. Sadiq Hidayet, di vê berhema xwe de jiyana ku jiyaye nivîsandiyê. Tu demên Sadîk Hidayet bêereq derbas nebûye. Lewre ew dixwaze rastiya jiyandî bi jiyana xwe wekî mînak nîşanî mirovan bide. Ango mirov dikare bibe evîndarê jinekê, mirov dikare ereqê jî vexwe, lê jiyan her dîsa jî didome; mirov dikare di wê navberê de xebatekê jî bike.. Aliyekî romanê yê girîng jî, hesabên roj û salan jî li gorî salnameya kurdî û Newrozê tê, de hatiye kirin.

Me di serî de got ku Edip Polat ev berhem wergerandiye kurdî, divê em hinek ji wî jî behs bikin. Edip Polat li Amedê mamostaetiya biyolojiyê kiriye û ji ber rewşa wî ya siyasî, ji ma-

mostetiya hatiye dûrxistin. Polat pişt re dest bi nivîskariyê kiriye. Pirtûkên ku wî nivîsandine xelat standine. Ji nivîskarên azad ên navneteweyî xelatek standiyê û ew endamê PEN'ê ye.

Der barê pirtûkên ku wî li ser kurdan nivîsandine de doz hatine vekirin.

Kora Yayın, Alayköşkü cad. Küçük Sk. NO:3 Kat:1 Cağaloğlu/İstanbul

Şahidê bêdeng

Rojnameger Ramazan Öztürk bi navê 'Şahidê bêdeng' albûmek derxist. Öztürk bi wêneyên xwe, dimenên cihêreng ji bûyerên dinya û Tirkiyeyê, di navbera sala 1974-1995'an de, pêşkêşî mirovan dîke. Pirtûk ji 295 rûpelên ku piranî bi wêneyên dagirtî ye û li gorî cihê ku lê wêneyên hatine kişandin, hatiye beşkirin. Di destpêka her beşê de, li ser bûyeran agahî hene, beşa li ser Tirkiyê û ya li ser kurdan gelekî balkêş in.

Jixwe wêneyên ku ji Qetliama Helepçeyê kişandine, bûne klasîk û her wisa gelek wêneyên wî xelatên navneteweyî standine.

Ramazan Öztürk ev bersiv da pirsê me ya bi rengê "Hûn karin li ser vê pirtûkê çi bibêjin?"

-Di vê pirtûkê de dimenên şer û hovîtiyê hene ku ew tişt li ser rûyê dinyayê û bi destê mirovan tê kirin. Divê hin mirov wan dimenan bibînin û berpîrsên wan hovîtiyan nas bikin. Ji bo ku dimenên wisa kêmbibin.

Li hemberî pirsê me awayê, "tiştên bi vî rengî li Tirkiyeyê jî dibin, wekî Qetliama Basayê. Hûn dikarin li ser vê çi bibêjin?" Öztürk got:

-Qetliama Basayê, hovîtiya herî mezin a salên dawî ye, diviyabû ev bihata teşhîrkirin, berpîrsên bûyerê eşkere bibûna, bihatana darizandin.

Lê mixabin, ew ên ku ji xwe re dibêjin rojnameger, qet li ser vê bûyerê nesekinin.

Bi dehan rewşenbîrên aştiyaxwaz çûn cihê bûyerê, gelek dimen anîn ji wir. Lê tu kesî ji rayedarên artêşê nepîrsî, ka çima ev bûyer çêbû.

Ev pirtûk di nav weşanên Sabahê de derketiye.

Çîroka aloziyan di şeva toreya kurdî de

EVDILHELÎM YUSIF

R amana herî girîng îro ro ku di hiş û dilê her nivîskar û helbestvanê kurd de cih digire, ew e ku çawa emê toreya (edebiyateke) kurdî ya nûjen binin meydanê, da ku toreya me jî cihekî girîng û berçav bigire di nav toreya cihanê de. Di vî riya de jî gelek nêrîn û raman tevî hev dibin. Niha emê hinekî vî pirsgirêkê bidin ber ronahiyê. Di van salên dawî de gelek gav hatin avêtin, ber bi avdana dara zimanê kurdî ve. Bi rastî gelek zingar ji ser zimanên hîlanîn û roj bi roj rewşa wî xweştir dibe.

Tevî ku hin karênî zor û giran li hêviya rewşenbîr û zimanzanên kurd in, ku hîn jî di vî riya de gavên xwe yî pîroz, xurtir û firehtir bikin. Lê li hember vî meşa bi rûmet gelek çarçavên toz radibe û çavên hinek rewşenbîr û nivîskar di nav wê tozê de dikutkute. Û nema xweşik aloziyan ji hev derdixin. Yek ji van aloziyên mezin jî, têkiliya di navbera toreya kurdî û toreya biyanî

de ye. Ango çawatiya pêwendiyên di navbera berhemên me yî toreyî û berhemên toreyî yên li cihanê heta dawîya sedsala bîstî hatine nivîsandin de, ye. Gelek nêrînên me, di nav derya birçibûna ji zimanê kurdî re, wîna dibin û difetisin. Û her nivîsareke bi kurdî rind û bilind û pak dibînin. Û dixwazin van nêrînên xwe veşêrin di bin siya qedexekirin û lipaşmayîbûna millet û zimanê me de. Heta pêpelûka ku yek ji van rexnevanên me yî dilpak, çî berhem, peşan an helbest bi kurdî li ber bête xwendin, bi dengê bilind dibêje: "Ev tiştêkî nû ye di toreya kurdî de." Bi vî awayî hemû tiştî nû dibîne di çarçoveya toreyî û hunerê kurdî de. Lê dema pîrsa wate (mistewê) û nirxa hunerî tê zimên, dibêjin: "Tu çawa nivîsarên kurdî didî hemberî nivîsarên biyanî yê ku bi sed salan serbest bi zimanê xwe dinivîsin." Toreya kurdî dikin zarokeke ku bi çarlepikan dimeşe û bejna toreyî milletên din bilind dikin.

Toreya me dixin xaniyekî girtî û bêpencere. Û li benda şînbûna wê ne, ez jî bi xurtî nabûna xwe diyar dikim, li hemberî vî nêrîna tevlihev û yekçav ya ku tu cudahiya naxine nav ziman û toreyê. Û bi vî rengî dikarin çî kesê ku xwe nû hîn dîke bi zimanê kurdî binivîsîne, biajon ber bi

wêneyeke toreyî. Ev jî gelek xirecir û qerebalix vala, di warê toreyî de zêde dîke. Pêşketina ziman cuda ye ji pêşketina toreyî û hunerê kurdî, tevî ku pêwendiyên xurt jî di nav wan de hene.

Di hêlekê dîtir de, di baweriya min de, nivîskarên kurd dikarin gelek sûdeyê bibînin ji toreya cihanê û vî valahiya di toreya xwe de (ya ku niha li ber çav e) dagirin. Ji ber ku toreyî, huner bermahiyek mirovî ye, gelemperî ye û tu kes an tu millet nikare pêşketin û bilindbûna şêwe û teknîkên hunerî di warê roman, çîrok, helbestan de bike milkê xwe bi tenê. Ev wate û şeweyên ku îro huner û toreyî di xeleka wan î xweşik de heyê, tiştêkî cihanî ye.

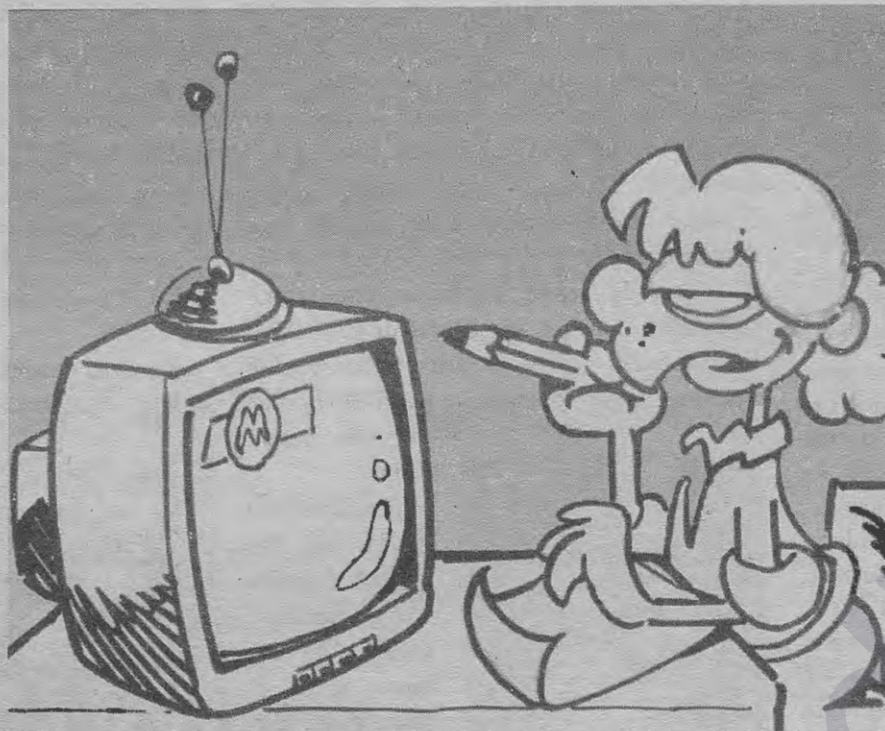
Em kurd jî, divê li ser rûyê cihanê rolekê berçav bigirin û tiştêkî me jî bê damezrandin, di vî pêvajokê de. Ev rol jî nayê holê bi xwezîyan tenê. Divê rê li ber nivîskarên kurd bê vekirin, ku hemû şêwe û teknîkên hunerî, hemû celebên hunerî ji xwe re bikin bingeh ji bo avakirina nûjeniyê di toreyî û jiyana me de.

Gelek carî şewitandina konaxan pêwîst e ji bo ku mirov nemîne di nav toza tu kesî de û ji nêrînên teng rizgar bibe. Wisa (bi nêrîneke toreyî) ez dikarim bibêjim ku Dostoyevskî "kurd e" û bêhtir ji Feqê Teyran nêzikî dilê min e.

Daxuyaniyên bi zimanê nûjen, bi zimanê fermî, pirsgrêkên evîna Melehet û Sametê çareser nake. Evdilqadir Beg ne hiqûqê, ne jî qanûnê nas dike. Jixwe Melehet û Samet pê nizanin, gelo hiqûq û qanûna evîne heye? Melehet biryarekê digire ku bersiva nameya Samet bide, lê nameya ku Sametê ji Melehetê re şandiye ketiye destê Evdilqadir Beg û hêrs bûye. Hêzeke çakûç daniye ber malê ku li dijî êrişê Samet xwe biparêze. Ji aliyekî ve jî xwezgîniyên Melehetê qor bi qor tene û diçin. Melehet dinêre ku Evdilqadir Beg ewê, wê bide yekî û bi dizî nameyekê dişîne ji Samet re.

Evîna Fermî (2)

got felek, hate bîra min, dibêjin hin mirovên felekê ji ezmanan û ji nav stêrkan hatine dinyaya me. Carinan xwe nişan didin û carinan jî xwe vedîşêrin û li gorî rîwayetekê çend kes ji wan di "Koma Gulên Xerzan" de zebatên xwe didomînin. Yanê dema ku "Koma Gulên Xerzan" dest bi programa xwe dike berî her tiştî gazî felekê dikin.

Li gorî efsaneyê, Felek û sê hevalên xwe rojekê ji ezmanan dadikevin dinyayê. Sê hevalên Felekê, yek dikeve başûrê Afrîkayê ku niha bûye alîkarê Nelson Mandela, yek dikeve Srîlankayê û yek jî dikeve Alaskayê û Felek bi xwe jî dikeve Sêrtê. Piştî operasyona tîmên taybet û qoriciyan, endamên "Koma Gulên Xerzan" wî di nav baxçeyekî de dibînin û wî mezin dikan. Felek dema mezin dibe, ji wan diqete û diçe li Stenbolê ji xwe re li karekî digere. "Koma Gulên Xerzan" jî bi pey Felekê dikeve û tê Stenbolê, dîsa jî Felekê nabînin. Efsane jî wisa diqede.

Evîndarê min ê birêz, nizanîm te ji vê efsaneyê tiştêkî fêhm kir gelo? Wele hî bi xwe min tiştêkî jê fêhm nekir. Em dîsa vegezin ser meseleya xwe. Birêz Samet; binêre bavê min li modela Îsraîl digere û tu jî êdî livbaziyan li modela Hamasê binêre. Ez li benda livbaziyan te me, em programa xwe li gorî sedsala bîst û yekê amade bikin. Bimîne di xweşiyê de.

Amed Masun

"Evîndarê min ê birêz Samet; Ez li halê te napirsim, ez zaniha lê te ji halê Borîs Yeltsîn jî xerabtir e. Birêz Samet, lê dîsa jî tu destê xwe giran digirî, wê niha programa hikûmeta anayolê bê eşkerekirin; tu hê li malê rûniştîyî. Hikûmeta anayolê piştigiriya Evdilqadir Beg dike û ew jî dibêje ez xîçikeke xwe ya gurçikê jî nadime Samet. Jixwe Evdilqadir Beg di zewacê de li modelekê nû digere û dibêje modela Îsraîlê. Jixwe wê rojê Şîmon Perez û çend wezîrên wî, hatibûn ku min ji lawê Perez re bixwazin. Modela Şîmon Perez ev bû; piştî dawetê sala yekemîn emê li Tel-Avivê bimînin, du salên paşîn emê li Gumuşxaneyê malekê kirê bikin, sala paşîn jî emê vegezin

Tel-Avivê.

Bavê min hindik mabû ku vê protokolê îzma bike, di Televîzyona MED'ê de konsera Ozan Merûf dest pê kir. Ozan Merûf dest bi kilamekê kir, kila ma wî nêzî şeş rojan dom kir û bavê min di xew re çû, protokol xera bû. Yanê Xwedê ji Ozan Merûf razî be ku di

van rojên zor de, me bi tenê nahêle. Heke rojekê daweta me çêbe emê gazî wî jî bikin, lê ji bo silametiya dawetê emê piştî dawetê gazî wî bikin.

Evîndarê min ê ne birêz, te xwe avêtiye erdê he? Ev çi halê te ye? Xwelî li serê te biyo, xelkê tê xwezgîniya te dibe, xebera te ji bayê felekê tune. Ha min

XELAT...

XAÇEPIRSA BIXELAT (10)

XAÇEPIR-

S	W	A	R	H	
P	E	R	E	S	T
G	E	H			
I	N	T	O	R	A
D	A	R	M	O	N
V	A	S	A	S	I
K	U	R	A	N	I
S	I	N	C	I	A
D	I	K	J	A	N
F	A	R	S	K	G
O	R	A	D	A	T

PEYVA VEŞARÎ

Bersiva Xaçepirsê (8)

Xaçepirsa me bixelat e. Di 15 rojan de çi bersiv bigihîjin me, emê wan binirxînin û bi riya pişkê li 10 kesan belav bikin. Xelata hejmara me ya 10'an kitêba **Sadiq Hidayet "Kundê Kor"** e.

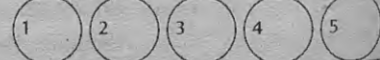
Jêrenot:
Ji bo ku bersiva we bê nirxandin, divê hûn "Peyva Veşarî" di nava qutiyên li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî adresa xwe ji me re bişînin.

Kesên ku xelata xaçepirsa 8'an kitêba Cegerxwîn "Şiirên Windabûyî" qezenc kirine: Kemal Başak/Niğde, Resul Çelik/Izmir, Fuat İnan/Istanbul, Mustafa Kara/Konya, Mahir Kürkcü/Istanbul, Orhan Çetintaş/Şanlıurfa, Remzi Kolhanlı/Şanlıurfa, Halil Şimşek/Adıyaman, Cuma Sormaz/Manisa, Şengül Gül/Adana

Rêxistîneke İrlandî	Sembola Terbiyûmê Kesê di wene de	Oksijen	Pêxember ek	Navê rojekê	Qerf
Zimanê ereban		En ji Iranê	İnan	Kurusava	
			Hesani		
			Din		
Sembola ziv		Rewşen			Hafiza
Herfek		Lumpen			
	Yê vê salê			Navêki mîran	
	Navek			Muavîn	
Kura agir			Zarif		
Cinavkek			Ling		
	Partiyeke tirk (kevn)			Kesê lor	
	İca			Dayik	
Silayt		Hew			
Çemek		Terîmeke kompîturê			
			Parkîtek Li Tirkiyeyê partiyek		
Qertafeke neyiniyê					
Gihanekek		Bi kirdiki bi hev re			
	Nûner				

PEYVA VEŞARÎ

Nivîsîn baldariyê divê

Belê bi ser her awayî de, divê bê gotin ku ger rewşenbîrekî kurd tevî hemû qabiliyet û demên xwe, her îmkânî li ser meseleya nivîskariya bi zimanê kurdî terxan neke, zanîna teknîka ziman ji xwe re neke rêber, ne mimkun e ew di vê arîşeyê de bi ser bikeve.

nadin gramera kurdî û hûn ne tabî ne.

Me jî li ser vê yekê hinek çewtiyên ku ne karê aqil in, tesbît kirin. Niha li xwarê, di gel awayê rast emê wan li pey hev bikin rêz:

Çewt, ên li ser in, ên li binî jî rast in. Di warê muzîkê de xebata we tê xuyan. (hej 4-rûpel 16)

- Di warê muzîkê de xebata we xuya dike?

Min hingî di bersiva de dabû xuyakirin (Firat Cewerî)

- Min hingî di bersiva xwe de dabû nişandayîn. (Xuyakirin tecelli kirine / bi tirkî görünmek)

Lê wî tenê, bi serê xwe û bi darekî mirovkujan qewirandiyê.. Lê di nav de gelek nebihûrî.. (hej.4 rûpel 10 Rahmî Batur.)

- Lê wî tenê, bi serê xwe û bi çovekî mirovkuj qewirandine / Lê di navê de gelekî nebihûrî..

Balê dikişîne mijareke girîng. (hejmar 4, rûpel 1. Serpêhatî)

- Balê dikişîne ser mijareke girîng Serpêhatî: Fîl "bi ser hatin" e. Hedîse bi ser mirov tên.

Di navbera xwe de gengeşî kirin (ji hejmarên berî niha)

- Di navbera xwe de muneqeşe kirin. Gengeşe, ne di wateya muneqeşê

de ye. Wateya wê tevlihevî, kaos e..

Da nişan ku li me bêbext in.

- Da nişandan ku li me bêbext in

Hûn hewcedariyê pê nabînin. (hej. 4. rûpel 16)

- Hûn hewceyiyê pê nabînin. Îstimala gel wisa ye, lê ya rastir "Hûn hacet pê nabînin" e.

Agahî jê nehilandin.

- Ageh jê nehilandin. Di kurdî de ageh nûçe ye, di Farişî de "xeberdar" e ya rast wateya wê ya bi kurdî ye.

Ezê xebatên xwe vebêjim/vegotin. (hej. 4, rûp. 5)

- Ezê xebatên xwe bibêjim / gotin Her du gotin jî bêbinyat in.

Ji lew re / Ji lewma.

- Lewra: Çimkî / Lewma: Bi vê egerê, ji ber vê.

Sûc

- Ji binyat ve "sunc" tirkan ji me girtiye. Bi bandora tirkî tê teleffûzkirin.

Çavên we bi ronî bin (hej. 4, rûpel 2 ji îlanê)

- Çavên we ronî bin.

Ez çûme malê got.

- Tam li gorî mantiqê tirkî ye. Tu caran fîla 'got' ne mimkun e li paşîya cumleyê bê danîn

Got: "Ez çûm malê."

...dixwazim pirsiyarekê bikim.

- Dixwazim pirsêkê bikim. Pirs ji xwe sual e, pirsiyar jî yê ku dipirse ye. Hetanî/ heyanî, ewlekarî, anîn ziman.

- Heta, ewleyî, îfadekirin (teqlîda ji tirkî ye).

Ew gotin vala deranîn

- Ew gotin pûç kirin. (Bêbinyat kirin)

Bobelat: Ji "belawat" a erebî ye. Bella ne xweşiktir e, an jî bila yeke xweştir bê peydekirin.

Nameyek şand ku halê xwe bêjin

- Nameyek şand halê xwe bêjin.

Nûjen, honandin, pêçandin

- Hevdem, hûnan, pêçan.

Bêşik encam ev e ku bes têkoşin bo kelîmeyên kurdî yên resen ne bes e, divê riayeta bi bal ji qayideyên ziman re jî hebe, da ziman şopa xwe ya esasî winda neke, heke na emê hemû tim xwediyê kurdiyêke perpitî û bêitibar bin.

Bi hêviya, gava hûn dinivîsin bêhtir baldar bin li gramere.

Ji Ferhengê:

Dêhn: Bal

Dirûv: Sîma

Heyam: Dewr

Hezirkirin = texmîn kirin

Gengeşe: Tevlihevî, kaos

Pevû: Digel

Saw: Tirs, xof

Sosret: Ecêb

Tekûz: Tam çêkirî, mezbût

Têkil: Eleqedar

Xeşim: Kesê di karekî de nû û bê tecrûbe.

NOFA ZIMANPERWER

WELAT

Rojnameya Hefteyî (Haftalık Kürtçe Gazete)

Li ser navê ZERYA Basın ve Yayıncılık San.Tic.Ltd.Şti. (adına), Xwedî (sahibi): CELALETTİN YÖYLER

Gerîndeyê Weşanê (Yayın Yönetmeni): MEHMET GEMSİZ

Heyeta Weşanê (Yayın Kurulu): SAMİ TAN, AYNUR BOZKURT, RAHMİ BATUR

Berpîrsê Karê Nivîsaran (Yazı İşleri Müdürü): DÜZGÜN DENİZ

Berpîrsê Saziyê (Müessese Müdürü): TAHİR ELDEMİR

Navnişan (Adres): Ayhan Işık Sok. No:23/3 Beyoğlu-İstanbul

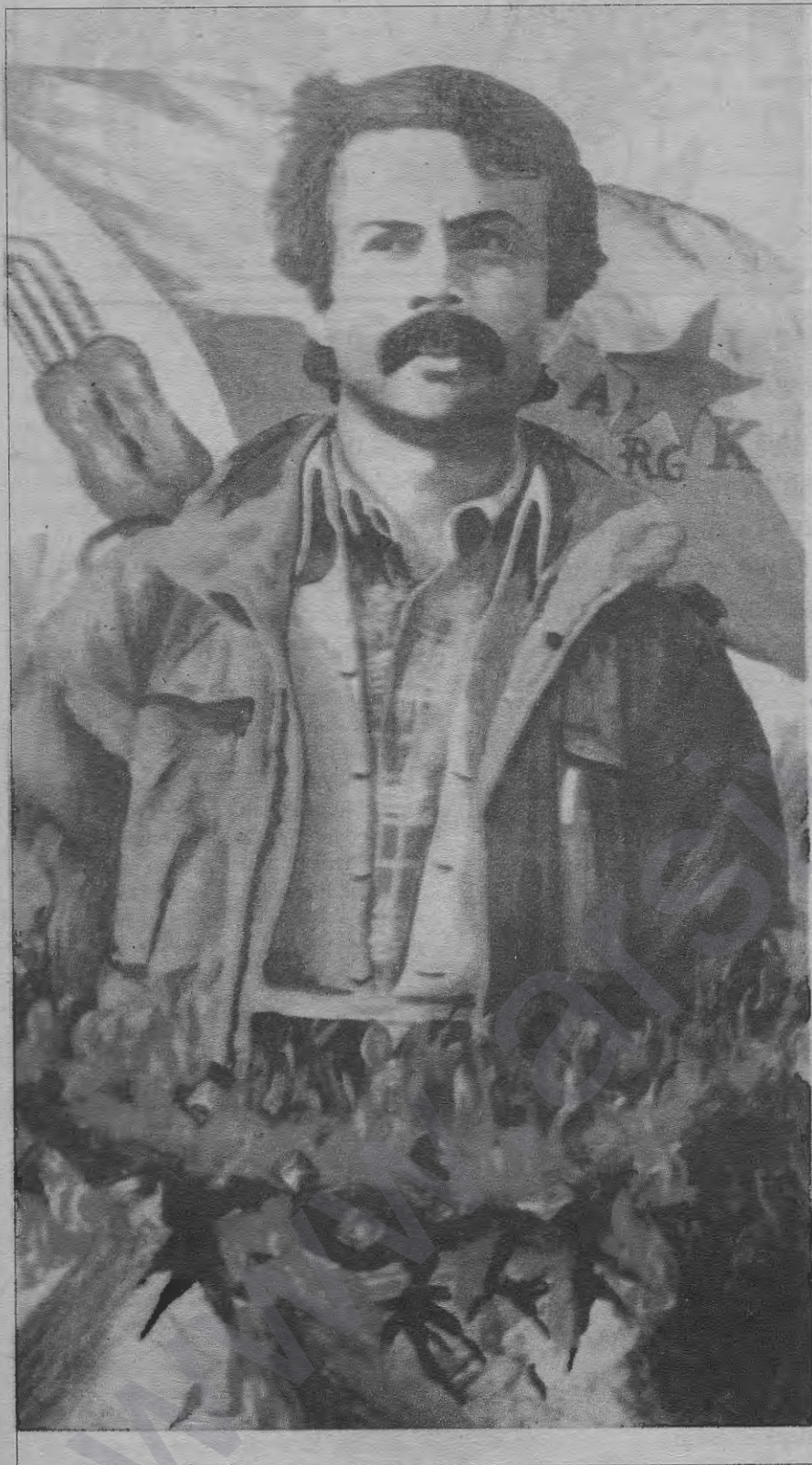
Tel-Fax: 0 - 212 - 293 53 19

Çapxane: Yeni Asya Matbaacılık A.Ş.

Belavkirin (Dağıtım): Birleşik Basın Dağıtım A.Ş (BBD)

Heyfa min nayê li mirin û kuştinê lê...

Xurcika stranên kurdan, bi qîrîna hawarê, bi nalînên birîndaran hatiye dagirtin. Di zebareya paleyan de, roja cejn û şahiyên, di govend û dîlanê de jî, ji stranên kurdan her êş û jan diçe... Hin caran li şewitiya Bîngolê, li ber malan, Zekî tê kuştin; ji dayikê "zeman xerab, negirî dayê" tê xwestin, caran jî termê Mîrê Xerzan dimîne li ber berf û baranê, bêkes, bêxwedî...

"...Ey avên vê êvara bextreş!!
Ey sorgulên vê adara dilşikestî!!
De kelekên şîniyê rawestînin..."

Ehmed Huseynî

Gelo çend stranên kurdan hene ku di dilê wan de ne birînen bêderman bin, ne bi xwînê hatibin hevîrkirin, û ne bi hêstirên çavan hatibin kewandin?.. Çend stran?..

Ka ji kûrahiya bîra xwe stranên ku hûn dizanin derxin, di hişê xwe de derbas bikin, ca di nav wan de çend stranên ku bi temamî ji kêf û şadiyê re hatibin çêkirin, hene?

Xurcika stranên kurdan, bi qîrîna hawarê, bi nalînên birîndaran hatiye dagirtin. Di zebareya paleyan de, roja cejn û şahiyên, di govend û dîlanê de jî, ji stranên kurdan her êş û jan diçe...

Hin caran li şewitiya Bîngolê, li ber malan, Zekî tê kuştin; ji dayikê "zeman xerab, negirî dayê" tê xwestin, caran jî termê Mîrê Xerzan dimîne li ber berf û baranê, bêkes, bêxwedî...

Û yek devê xwe dixwe zengoyê Bavê îpekê, dibêje: "Tu bi xêr û silamefî hafî apo, kekê min kanê?"

Û adar mêrkuj e...

Alem berê xwe dide oxirê, piştî xwe dide felekê... Lê kurd her tim û her car oxirê li pişt xwe dihêlin, berê xwe didine feleka bêbext...

Û car heye ku bi sed hezaran kurd di mij û tariya "Enfal"ê de winda dibin, bêhis û bêdeng... Car heye ku li ser sergoya Newala Qesaban, kûçik bi goştê lehengên kurdan têr dibin...

28'ê adarê jî stranek ji jan û kulê ye, hawareke bêdeng e... Gir û hêrseke bêdawi...

Di 28'ê adara sala 1986'an de, serleşkerê HRK'ê (Hêzên Rizgariya Kurdistanê) Egît, li Çiyayê Gebarê hate kuştin.

Di şeran de, jiyan û mirin destebirakê hev ên herî nêzîk in. Şer li ser mirinê ava dibe. Yê bikuje, xwe ji mirinê re jî amade dike. Lê şervanên kurdan bi mirinê jî nafilitin, piştî mirinê, neyarê wan, wan dikin xencerên dudev, û pê dilê kurdan, dilê nas û dostên wan diqewêrin... Serê wan jê dikin, dil û hinavên wan diqelêşin, wan dişewitînin ji bo ku kurdên mayî, ne carek rojê sed carî bimirin...

Termê Egît jî, li bajarê Sêrtê avêtin

ser sergoya Newala Qesaban. Ne tenê termê Egît, gelek kuştiyên kurdan, di wî sergoyê de temartin. Di dawiyê de kûçikan bi pêkolîne termên wan derxistin, xwarin; li bajêr, di nava kurdan de parçeyên laşên wan gerandin...

Gelo ku Feyzi Çakmak ne li Goristana Eyüp'ê raza, ew jî bi awayê ku Egît hatiye veşartin, bihata temartin, wê tirk pê çiqas şad bibûna?!

Hinek mirin li serê qatîlan dibine bela, ji bo wan dibine xwekuştin, lewra kuştina Egît, doza wî bi paş ve nebîr, bêhtir li pêş xist. Hevalên wî roj bi roj li ser çiyayê, li gund û bajaran zêde bûn. Û hêz bu artêş...

Kuştin tişteke, di hiş û bîrên xelkê de vekirina birînen bêderman, tişteke dine; weka kunêrekî radigire û di dawiyê de der debe...

iro li vî welatî şekere giran tê meşandin, êdî ne tenê dayikên kurda, yê tirkan jî reş girê didin, hêstiran dibarînin. Dengbêjên kurdan ne beredayî di gelek stranên xwe de gotina "Heyfa min nayê li kuştin û mirinê lê..." bikar tînin.

RAHMÎ BATUR

EGÎT

*Çiyayê Gebaro, Çiyayê Gebaro
Ax tim bi derd û kul û hawaro
De ji xwe re bike piştî û baro
Em mane bêcî, mane bêwaro*

*Xewa min nayê, xewa min nayê
Serê min dêşî ji derdê dinyayê
Birîna min kûr e, derman lê nayê
Kula Şêr Egît ji dilê min dernayê*

*Çiyayê Gebaro, çiyakî bilind î
Tuyî hêlîna şêr û piling î
Çiyayê kurdanî bi nav û deng î
Çima bindest î ta heya kengê*

*Hêstirê çavan bes bibarîne
Dilê mîletê kurdan birîn e
Lingê neyaran ji ser xwe hilîne
Kêfa dijminan bes li me bine*

*Çiyayê Gebaro çiyayê kurdan î
Tu xêz û xopa van dijmina yî
Ji Egîtan re rê û bir veke
Ji dijminê xwe re mezelan çêke*